

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

Fakulta bezpečnostního managementu

Katedra kriminalistiky

**Metodika vyšetřování násilných trestných
činů se sexuálním podtextem**

Diplomová práce

**Methodology of investigation of violent crimes with
sexual subtext**

Master thesis

VEDOUCÍ PRÁCE

plk. v. v. PhDr. Čáp Jan, Ph.D.

AUTOR PRÁCE

Bc. Zuzana Vančurová

PRAHA

2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Praze, dne 11. 3. 2022

.....

Zuzana Vančurová

Poděkování

Ráda bych poděkovala panu plk. v. v. PhDr. Janu Čápovi, Ph.D. za vedení diplomové práce, vstřícnost, věcné připomínky a rady při konzultacích.

Také bych ráda poděkovala všem respondentům za poskytnutí cenných poznatků během řízených rozhovorů.

ANOTACE

Předkládaná diplomová práce je zaměřena na metodiku vyšetřování násilných trestných činů se sexuálním podtextem z teoretického i praktického hlediska. V teoretické části jsou vymezeny konkrétní trestné činy přímo související s danou problematikou a metodiky vyšetřování některých z nich. Dále je zahrnuta pomoc obětem sexuálně motivovaných násilných trestných činů. V praktické části jsou prostřednictvím řízených rozhovorů znázorněny některé postupy a poznatky vyplývající z daných trestných činů a jejich metodik vyšetřování na reálných příkladech z praxe. Zároveň je v této části zahrnuto vyhodnocení odpovědí respondentů. Další součástí práce jsou přílohy obsahující rozhovory.

KLÍČOVÁ SLOVA

kriminalistika * trestný čin * znásilnění * sexuální vražda * sexuální nátlak * pachatel * oběť

ANNOTATION

The presented diploma thesis is focused on the methodology of investigating violent crimes with a sexual subtext from a theoretical and practical point of view. The theoretical part defines specific crimes directly related to the issue and also the methodology of investigation of some of them. Furthermore, it includes helping victims of sexually motivated violent crimes. In the practical part, some procedures and findings resulting from the mentioned crimes and their methods of investigation are shown based on guided interviews on real examples from practice. This section also includes the evaluation of respondents' answers. Another part of the work are appendices containing interviews.

KEY WORDS

criminology * crime * rape * sexual murder * sexual coercion * perpetrator * victim

OBSAH

ÚVOD	7
1 DRUHY TRESTNÝCH ČINŮ	9
1.1 Znásilnění	9
1.2 Sexuální nátlak	12
1.3 Sexuálně motivovaná vražda	14
2 METODIKA VYŠETŘOVÁNÍ ZNÁSILNĚNÍ	17
2.1 Kriminalistická charakteristika znásilnění	17
2.1.1 Kriminální situace.....	17
2.1.2 Způsob spáchání trestného činu	18
2.1.3 Osoba pachatele.....	20
2.1.4 Osoba oběti	22
2.1.5 Motiv	22
2.2 Typické stopy	23
2.3 Typické vyšetřovací situace	24
2.3.1 Je podezření ze znásilnění, ale není znám pachatel	24
2.3.2 Je podezření ze znásilnění a lze určit pachatele	24
2.3.3 Je znám pachatel, ale není jisté, zda ke znásilnění došlo	25
2.4 Zvláštnosti předmětu vyšetřování	25
2.5 Zvláštnosti podnětů k vyšetřování	26
2.6 Zvláštnosti počátečních úkonů vyšetřování.....	26
2.7 Zvláštnosti vyšetřovacích verzí, plánování a organizace vyšetřování	29
2.8 Zvláštnosti následných úkonů	30
2.9 Zvláštnosti zapojení veřejnosti	33
2.10 Prevence	33
3 METODIKA VYŠETŘOVÁNÍ SEXUÁLNÍCH VRAŽD	35

3.1	Kriminalistická charakteristika sexuálních vražd	35
3.1.1	Kriminální situace.....	35
3.1.2	Způsob spáchání trestného činu.....	36
3.1.3	Osoba pachatele.....	40
3.1.4	Osoba oběti	41
3.1.5	Motiv	41
3.2	Typické stopy	42
3.3	Typické vyšetřovací situace	43
3.3.1	Je podezření z vraždy, ale chybí mrtvola.....	43
3.3.2	Je podezření z vraždy a mrtvola či její části jsou nalezeny.....	43
3.4	Zvláštnosti předmětu vyšetřování	44
3.5	Zvláštnosti podnětů k vyšetřování	44
3.6	Zvláštnosti počátečních úkonů vyšetřování.....	45
3.6.1	Mrtvola nebyla nalezena	45
3.6.2	Mrtvola byla nalezena	46
3.7	Zvláštnosti vyšetřovacích verzí, plánování a organizace vyšetřování	48
3.8	Zvláštnosti následných úkonů	50
3.9	Zvláštnosti zapojení veřejnosti	51
3.10	Prevence.....	51
4	POMOC OBĚTEM A JEJICH PRÁVA.....	52
5	VÝZKUMNÁ ČÁST	54
5.1	Metody výzkumné činnosti	54
5.2	Respondenti.....	55
5.3	Výstupy z výzkumného šetření	56
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	62
	SEZNAM PŘÍLOH	67

Úvod

Násilné trestné činy se sexuálním podtextem lze řadit mezi nejzávažnější zločiny ve společnosti. Jejich pachatelé se často vyznačují chladným a brutálním přístupem, který má pro oběti hrůzné následky. Ty mohou v důsledku události trpět psychickými i fyziologickými obtížemi, některé dokonce takové jednání nemusí přežít vůbec. Na základě traumatizujícího zážitku oběti bývá vyšetřování obzvláště náročné a vyžaduje specifický a citlivý přístup. V takových případech pak mají velký význam metodiky vyšetřování jednotlivých trestných činů, přičemž jejich poznatky a doporučení mohou objasnění trestného činu velmi ulehčit.

Tato práce se proto vzhledem k aktuálnosti dané problematiky zabývá některými z těchto činů a jejich metodikami vyšetřování. Podrobné uvedení všech ovšem nebylo v důsledku velkého rozsahu možné.

Cílem práce je prostřednictvím rozhovorů znázornit některé postupy a poznatky vyplývající z daných trestných činů a metodik vyšetřování na reálné příklady z praxe. Na základě analýzy a komparace jednotlivých odpovědí pak bude možné zodpovědět výzkumnou otázku této práce, která zní: „Mohou se v praxi mezi sebou jednotlivé poznatky a postupy vyšetřování násilných trestných činů se sexuálním podtextem výrazně lišit?“

Za tímto účelem je práce rozdělena celkem do pěti částí. První kapitola obsahuje výčet hlavních sexuálně motivovaných násilných trestných činů a jejich trestněprávní základ. Jsou tak charakterizovány zejména z pohledu skutkových podstat, jejichž vymezení je stěžejní pro uchopení celé problematiky. Druhá kapitola se zaměřuje výhradně na metodiku vyšetřování trestného činu znásilnění. Na základě toho je vymezena nejen kriminalistická charakteristika tohoto deliktu, ale rovněž i typické stopy a další zvláštnosti vyšetřování. Ve třetí kapitole je obdobným způsobem uvedena metodika vyšetřování sexuálně motivovaných vražd. Čtvrtá kapitola následně pojednává o pomoci a právech obětí násilných sexuálně motivovaných trestných činů, která mají pro poškozené osoby nepostradatelný význam. Poslední, pátá kapitola, tvoří praktickou část práce. Jejím obsahem je vyhodnocení odpovědí

z řízených rozhovorů, do kterých byl mimo trestné činy znásilnění a sexuální vraždy zahrnut rovněž i sexuální nátlak, pro jehož metodiku vyšetřování nebyl v práci prostor.

1 Druhy trestných činů

Násilné sexuálně motivované trestné činy patří mezi nejnebezpečnější trestné činy vůbec. Svým charakterem ohrožují život a zdraví člověka, čímž zasahují do nejvyšších hodnot společnosti.

Tato kapitola se proto zabývá výčtem hlavních násilných trestných činů se sexuálním podtextem a jejich základní trestněprávní charakteristikou.

1.1 Znásilnění

Znásilnění bývá hned po vraždě považováno za nejzávažnější trestný čin. Obecně ho lze definovat jako pohlavní styk, který je proti vůli osoby, na které je vykonán.¹ Konkrétně se tedy jedná o nežádoucí soulož nebo pohlavní styk provedený způsobem srovnatelným se souloží, čímž je např. orální pohlavní styk, anální pohlavní styk, ale i digitální penetrace a podobně.² Znásilnění však nemusí představovat pouze naplnění neukojených sexuálních potřeb. Může vést i k dosažení jiných cílů, které se sexuální oblastí přímo nespojují, jako je pocit moci nad obětí, její potrestání apod. Oběti tak mohou být tímto nezákonným jednáním dlouhodobě poznamenány, některé mají dokonce doživotní následky.³

Tento trestný čin je upraven v hlavě třetí zvláštní části trestního zákoníku, konkrétně v § 185 mezi trestnými činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti.

Dle § 185 odst. 1 ten, *„kdo jiného násilím nebo pohrůzkou násilím nebo pohrůzkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu styku, nebo kdo k takovému činu zneužije jeho bezbrannosti, bude potrestán odnětím svobody*

¹ GRIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. Kriminologie. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-554-5. s.302.

² BLATNÍKOVÁ, Šárka, Petra FARIDOVÁ a Petr ZEMAN. *Násilná sexuální kriminalita – téma pro experty i veřejnost*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2014. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-143-1. s. 20.

³ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 4. vyd. Praha: Leges, 2014. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-044-4. s. 603.

na šest měsíců až pět let.“⁴ V odstavcích 2, 3 a 4 jsou pak vymezeny další podmínky a způsoby spáchání trestného činu znásilnění, jejichž závažnost opravňuje uložení trestu odnětí svobody v časovém rozmezí dvou až osmnácti let. Dále je nutno zmínit, že i příprava je trestná.⁵

Znásilnění má stejně jako každý jiný trestný čin svou vlastní skutkovou podstatu. Ta představuje souhrn jeho individuálních znaků, na základě kterých se odlišuje od ostatních trestných činů. Patří mezi ně znaky charakterizující objekt, objektivní stránku, subjekt a subjektivní stránku trestného činu.⁶

Podle aktuální právní úpravy tedy spočívá základní skutková podstata znásilnění v tom, že pachatel jinou osobu násilím, pohrůžkou násilí nebo pohrůžkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu styku, nebo k takovému činu zneužije bezbrannosti této osoby. Za pohlavní styk pak lze považovat libovolný způsob ukájení pohlavního pudu na těle druhého, ať už stejného či odlišného pohlaví a kterékoliv věkové kategorie, tedy zahrnující i děti.⁷

Rovněž subjektem tohoto trestného činu, tedy pachatelem, případně spolupachatelem, může být kdokoli, nezávisle na jeho věku, pohlaví a sexuální orientaci.⁸ Pokud však dojde ke znásilnění prostřednictvím soulože, pachatelem musí být osoba opačného pohlaví, než je oběť. Jestliže se jedná o pohlavní styk provedený způsobem srovnatelným se souloží, mohou být pachatel i poškozený stejného pohlaví. V případě, že se znásilnění dopustí osoba mladistvá, bude se toto jednání posuzovat jako provinění.⁹

Objektem znásilnění je pak nejen lidská důstojnost, ale především i právo člověka, ať už ženy nebo muže, svobodně se rozhodovat o vlastním sexuálním životě. Předmětem tohoto trestného činu totiž mohou být nejen

⁴ § 185 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění. In: *Sbírka zákonů*. ISSN: 1211-1244.

⁵ § 185 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění. In: *Sbírka zákonů*. ISSN: 1211-1244.

⁶ NOVOTNÝ, František. *Trestní právo hmotné*. 4. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-651-4. s. 94–98.

⁷ BLATNÍKOVÁ, Šárka, Petra FARIDOVÁ a Petr ZEMAN. *Násilná sexuální kriminalita – téma pro experty i veřejnost*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2014. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-143-1. s. 20.

⁸ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 4. vyd. Praha: Leges, 2014. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-044-4. s. 602.

⁹ NOVOTNÝ, František. *Trestní právo hmotné*. 4. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-651-4. s. 61.

ženy, ale rovněž i muži, i když se nejedná o příliš častý případ. Podstatnou roli nehraje ani fakt, zda spolu pachatel a oběť sdílí nebo sdíleli domácnost, jaký je mezi nimi vzájemný vztah, zda spolu dříve měli pohlavní styk nebo jde o osobu pohlavně nedotčenou, jakým způsobem života oběť žije či žila a jaká je její pověst apod.¹⁰

Objektivní stránka spočívá v tom, že pachatel násilím nebo pohrůžkou násilí či jiné těžké újmy donutí jinou osobu k pohlavnímu styku nebo k jeho uskutečnění zneužije její bezbrannosti. Jde tedy o dvojí jednání, které zahrnuje jednak násilnou činnost, ale i samotný pohlavní styk. V této souvislosti si lze pod pojmem násilí představit určité vynaložení fyzické síly pachatele, prostřednictvím které ztíží či zcela znemožní oběti klást odpor a snáze tak dosáhne cíleného pohlavního styku proti její vůli. Pohrůžka násilí nebo jiné těžké újmy pak představuje jednání pachatele, které má rovněž za cíl znemožnění obrany oběti a dosažení pohlavního styku, ale bez vynaložení fyzického úsilí, tedy pouze formou hrozby. Těmito způsoby pak pachatel donutí oběť k pohlavnímu styku. Donucením se rozumí překonání vážně míněného odporu oběti, která jednání pachatele podlehne, ať už vzhledem k vyčerpání, pocitu beznaděje či jiného důvodu. O donucení se ale nejedná např. v případě, kdy osoba odpor pouze předstírala. Stav bezbrannosti představuje situaci, kdy oběť nemůže projevit svou vůli, tedy klást odpor. Taková osoba může být v celkovém bezvědomí, ve stavu obluzení, ale i plně při smyslech. Každý z těchto stavů lze zapříčinit mnoha faktory. Stav bezvědomí může vzniknout např. v důsledku mdloby, požitím alkoholických nápojů a omamných látek či vážnou nemocí, stav obluzení zase vysokou horečkou či rovněž vlivem drog a alkoholu. Ve stavu bezbrannosti se však může ocitnout i osoba, která je při vědomí, ale je spoutaná nebo se vzhledem ke své fyzické indispozici nemůže bránit, dále dítě, které v souvislosti s jeho nevypěstostí není schopné závažnost situace vyhodnotit, či osoba, která vzhledem ke své duševní poruše dané jednání nechápe. Rovněž i hluboký spánek lze považovat za jeden ze stavů bezbrannosti. Samotné zneužití

¹⁰ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 4. vyd. Praha: Leges, 2014. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-044-4. s. 603.

bezbrannosti oběti pak nastává ve chvíli, kdy pachatel na osobě nacházející se v takové situaci vykoná pohlavní styk. Důležité je také zmínit, že po subjektivní stránce je vyžadováno úmyslné zavinění pachatele.¹¹

Trestný čin znásilnění je tedy uskutečněn až v okamžiku, kdy pachatel dosáhl samotného pohlavního styku na oběti. Pokud by k němu totiž nedošlo, jednalo by se pouze o pokus tohoto trestného činu.¹²

1.2 Sexuální nátlak

Vymezení sexuálního nátlaku v českém právním systému zaručuje, aby byly potrestány i takové trestné činy, které nenaplní skutkovou podstatu trestného činu znásilnění, ale svým charakterem se k němu blíží. Jedná se tedy o další formy sexuálních útoků, které jsou v rozporu s lidskou důstojností a narušují osobní integritu jedince.¹³

Tento trestný čin je ukotven v § 186 v hlavě třetí zvláštní části trestního zákoníku, rovněž mezi trestnými činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti.

V prvním odstavci stojí, že *„kdo jiného násilím, pohrůzkou násilí nebo pohrůzkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo jinému srovnatelnému chování, nebo kdo k takovému chování přiměje jiného zneužívaje jeho bezbrannosti, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta nebo zákazem činnosti.“*¹⁴ Podle druhého odstavce pak bude stejným způsobem potrestán i pachatel, *„který přiměje jiného k pohlavnímu styku, k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo jinému srovnatelnému chování zneužívaje jeho závislosti nebo svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu“*.¹⁵ V následujících čtyřech odstavcích jsou uvedeny závažnější formy spáchání tohoto trestného činu,

¹¹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 4. vyd. Praha: Leges, 2014. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-044-4. s. 603–607.

¹² Tamtéž. s. 606.

¹³ Tamtéž. s. 608.

¹⁴ § 186 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění. In: *Sbírka zákonů*. ISSN: 1211-1244.

¹⁵ § 186 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění. In: *Sbírka zákonů*. ISSN: 1211-1244.

u nichž je možné uložení vyšší trestní sazby. Sedmý, a zároveň poslední odstavec stanovuje, že i příprava je trestná.¹⁶

Z odstavců 1 a 2 tak vyplývají základní skutkové podstaty sexuálního nátlaku. První spočívá v donucení osoby pachatelem k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo jinému srovnatelnému chování, a to prostřednictvím násilí, pohrůžkou násilí nebo pohrůžkou jiné těžké újmy, případně v přiměnění k takovému chování zneužitím její bezbrannosti. V této souvislosti je vhodné vymezit pojem sebeukájení, který představuje formu sexuální aktivity, kdy jedinec drážděním svých pohlavních orgánů uspokojuje sám sebe. K obnažení zase dochází při odhalení eroticky významných částí těla oběti za účelem sexuálního vzrušení pachatele.¹⁷ Lze se setkat i s případy, kdy je tato skutková podstata rozdělena na dvě samostatné. Za takových okolností je přiměnění k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo jinému srovnatelnému chování skrze zneužití bezbrannosti dotčené osoby považováno za samostatnou skutkovou podstatu tohoto trestného činu.¹⁸

Další skutková podstata pak spočívá v přiměnění jedince pachatelem k pohlavnímu styku, k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo jinému srovnatelnému chování zneužitím jeho závislosti nebo postavení pachatele a z něho vyplývajících důvěryhodnosti nebo vlivu. Ke zneužití závislosti dochází v případě, kdy pachatel k dosažení svého záměru využije toho, že je na něm oběť v nějakém ohledu odkázána, čímž má omezenou možnost vlastní volby. V případě, že pachatel zneužije svého postavení a z něho vyplývajících důvěryhodnosti nebo vlivu, spoléhá tak na skutečnost, že je pro oběť autoritou či důvěryhodnou osobou a ta se mu na základě toho podvolí, neboť k němu chová respekt, úctu, důvěru apod.¹⁹

¹⁶ § 186 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění. In: *Sbírka zákonů*. ISSN: 1211-1244.

¹⁷ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 4. vyd. Praha: Leges, 2014. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-044-4. s. 608.

¹⁸ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. s. 1852.

¹⁹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 4. vyd. Praha: Leges, 2014. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-044-4. s. 609.

Důležité je proto podotknout, že rozdíl mezi těmito skutkovými podstatami je ve způsobu dosažení jejich obdobného cíle. Objektivní stránka trestného činu sexuálního nátlaku tak může být naplněna více způsoby jednání. Vzhledem k subjektivní stránce je však vyžadováno úmyslné zavinění.

Pachatel může být jakéhokoli věku, pohlaví i sexuální orientace. Rovněž i předmětem tohoto trestného činu může být kdokoli. Objektem je v tomto případě právo člověka svobodně se rozhodovat o svém pohlavním životě a současně i ochrana lidské důstojnosti v sexuální oblasti.²⁰

1.3 Sexuálně motivovaná vražda

Sexuální vraždu, jakožto trestný čin proti životu, lze označit za nejzávažnější sexuálně motivovaný trestný čin. Její podstata spočívá v záměrném usmrcení oběti pachatelem, přičemž pachatel před vraždou, během ní nebo po vraždě zasáhl do sexuální oblasti oběti. Sexuálně motivovaná vražda také úzce souvisí s trestným činem znásilnění. Může totiž sloužit k jeho zakrytí, aby jeho spáchání nebylo odhaleno a oběť tak nemohla svědčit v pachatelův neprospěch.²¹

Vzhledem k tomu, že v českém právním systému není sexuální vražda ukotvena, postihuje se spáchání tohoto trestného činu na základě právního ustanovení trestného činu vraždy. Ten je upraven v hlavě první zvláštní části trestního zákoníku, a to dle § 140 spadajícího mezi trestné činy proti životu.

Dle § 140 odst. 1 bude ten, kdo jiného úmyslně usmrtí, „*potrestán odnětím svobody na deset až osmnáct let.*“²² V § 140 odst. 2 je stanoveno odnětí svobody na dvanáct až dvacet let vzhledem ke spáchání vraždy

²⁰ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 4. vyd. Praha: Leges, 2014. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-044-4. s. 608.

²¹ BLATNÍKOVÁ, Šárka, Petra FARIDOVÁ a Petr ZEMAN. *Násilná sexuální kriminalita – téma pro experty i veřejnost*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2014. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-143-1. s. 41–42.

²² § 140 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění. In: *Sbírka zákonů*. ISSN: 1211-1244.

s rozmyslem či po předchozím uvážení.²³ Odstavec 3 pak vymezuje takové vraždy, u kterých se navyšuje trestní sazba na patnáct až dvacet let nebo na výjimečný trest.²⁴ Stejně jako u předchozích trestných činů je i zde příprava trestná.²⁵

Vraždy lze obecně kategorizovat na prosté a premeditativní. Zatímco vraždy prosté jsou páčány bez předchozího rozmyslu či uvážení, vraždy premeditativní spočívají v úmyslném usmrcení oběti s rozmyslem nebo po předchozím uvážení a jedná se tak o závažnější typ vražd, na které je stanovena vyšší trestní sazba. Pachatelovo rozhodnutí spáchat tento trestný čin totiž vzniklo na základě racionálního uvážení.²⁶ Při vraždě s rozmyslem se jedná pouze o krátké nesofistikované zhodnocení důvodů, zatímco specifickým rysem vraždy po předchozím uvážení je větší intenzita a delší časový interval mezi tímto posouzením a samotným spácháním vraždy. Pachatel má tedy velmi často i plán, jakým způsobem vraždu uskuteční.²⁷

Základní skutková podstata tohoto trestného činu spočívá v úmyslném usmrcení oběti pachatelem. To lze spáchat konáním i opomenutím. První možnost představuje konkrétní, vůlí řízenou fyzickou činnost pachatele směřující k danému cíli, např. udušení oběti. Opomenutím je pak zdržení se nějakého jednání na základě vůle této osoby, např. nepodání potřebného léku oběti.²⁸

Forma zavinění tedy vyžaduje úmysl, ať už přímý či nepřímý. V případě úmyslu přímého bylo pachatelovým záměrem oběť usmrtit. O úmysl

²³ § 140 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění. In: *Sbírka zákonů*. ISSN: 1211-1244.

²⁴ § 140 odst. 3 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění. In: *Sbírka zákonů*. ISSN: 1211-1244.

²⁵ § 140 odst. 4 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění. In: *Sbírka zákonů*. ISSN: 1211-1244.

²⁶ BLATNÍKOVÁ, Šárka, Petra FARIDOVÁ a Petr ZEMAN. *Násilná sexuální kriminalita – téma pro experty i veřejnost*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2014. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-143-1. s. 42–43.

²⁷ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 4. vyd. Praha: Leges, 2014. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-044-4. s. 533–534.

²⁸ NOVOTNÝ, František. *Trestní právo hmotné*. 4. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-651-4. s.108.

nepřímý se pak jedná v okamžiku, kdy pachatel věděl, že by jeho jednání mohlo usmrcení oběti přivodit.²⁹

Subjektem trestného činu vraždy může být stejně jako u předchozích trestných činů kdokoli, tedy muž i žena, jakékoli věkové kategorie i sexuální orientace.

Objektem je pak lidský život a objektivní stránka je vymezena způsobením následku, kterým je usmrcení jiné osoby.³⁰ Předmětem, tedy obětí trestného činu sexuální vraždy, může být rovněž kdokoliv.

²⁹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 4. vyd. Praha: Leges, 2014. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-044-4. s. 233.

³⁰ Tamtéž. s. 530–532.

2 Metodika vyšetřování znásilnění

Trestný čin znásilnění patří, vzhledem k vysoké latenci, mezi nejhůře odhalitelné delikty. Většina obětí se ze strachu nebo pocitu studu neodváží spáchaný trestný čin ohlásit. Pokud už k oznámení dojde, vyšetřování je vzhledem k citlivosti dané záležitosti velmi náročné. Za rok 2021 bylo na celém území České republiky registrováno celkem 773 případů znásilnění, z čehož 525 bylo objasněno.³¹ V porovnání s předchozími lety se jednalo o nejvyšší číslo registrovaných případů vůbec. Podle odhadů se ale i tak jedná o pouhý zlomek reálného čísla. Metodika vyšetřování má tak pro objasňování znásilnění obzvlášť významnou roli.

2.1 Kriminalistická charakteristika znásilnění

Pod kriminalistickou charakteristikou trestného činu znásilnění si lze představit popis kriminalisticky relevantních znaků, které jsou pro tento trestný čin typické. Mají významný vliv nejen na tvorbu stop, ale i na samotný proces poznání, že se jedná právě o tento trestný čin. Těmito znaky jsou typické kriminální situace, způsoby páčání, vlastnosti pachatelů, vlastnosti obětí a samotný motiv.³²

2.1.1 Kriminální situace

Typickými kriminálními situacemi jsou takové situace, ve kterých pachatel obvykle páchá danou trestnou činností.³³ Jedná se tedy o kombinaci prostředí a podmínek, které jsou pro spáchaní znásilnění typické.

³¹ Statistické přehledy kriminality za rok 2021 - Policie České republiky. *Úvodní strana – Policie České republiky* [online]. Copyright © 2021 Policie ČR, všechna práva vyhrazena [cit. 20.02.2022]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2021.aspx>

³² KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-547-0. s. 167.

³³ Tamtéž. s. 167.

Kriminální situace trestného činu znásilnění mají i své typické prvky. Za hlavní z nich lze považovat extrémně vysokou latenci, tedy skrytost.³⁴ Ta je zapříčiněna mnoha důvody, kdy nejčastějším z nich je stud oběti, neboť se jedná o velmi intimní záležitost. K latenci ale přispívá i obava ze sekundární viktimizace, tedy opětovného zranění oběti. Poškozená osoba se strachuje, jak na ni bude pohlížet její okolí, co si o ní budou myslet vyšetřovatelé, zda se jí pachatel nebude chtít pomstít atd. Dalším prvkem je pak kriminální citlivost obyvatelstva v souvislosti se spácháním tohoto trestného činu. Vhodné je ale zmínit i stále se zvyšující úroveň právní ochrany obětí a společenských vztahů.³⁵

2.1.2 Způsob spáchání trestného činu

Způsobů páchaní násilných sexuálních trestných činů existuje nespočet. Pro lepší systematickosti se proto často rozřazují na jednotlivé klasifikace. Nejvyužívanější z nich má za kritérium dělení věk oběti a pachatele. Na základě tohoto členění se rozlišují sexuální trestné činy páchané mezi dospělými, mezi mládeží a na mládeži.³⁶ Daly by se však zahrnout i případy, kdy je pachatelem znásilnění osoba mladší osmnácti let a obětí dospělý jedinec.

Dalším možným kritériem je dělení na základě počtu pachatelů, neboť mnohdy se na tomto trestném činu podílí více osob současně.

2.1.2.1 Znásilnění mezi dospělými osobami

Znásilnění je nejčastěji pácháno mezi dospělými jedinci, tedy osobami staršími osmnácti let. Pro tuto skupinu jsou typickými znaky způsobu spáchání znásilnění užití násilí, hrozby bezprostředního násilí či uvedení oběti do stavu

³⁴ ZOUBKOVÁ, Ivana. Kriminologický slovník. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. ISBN 978-80-7380-312-4. s. 83.

³⁵ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-547-0. s. 241–242.

³⁶ Tamtéž. s. 242.

bezbrannosti a jeho následného využití. V praxi se pak lze setkat především se třemi formami způsobů spáchání tohoto trestného činu.

V prvním případě pachatel svou oběť zná. Mají tak mezi sebou určitý vztah, který může být založen např. na přátelství či příbuzenství. Pachatel však tohoto vztahu zneužije k vylákání osoby na jím předem stanovené místo, které se pro uskutečnění tohoto trestného činu jeví jako ideální. Často se tedy jedná o uzavřené prostory beze svědků, odlehlé lokality apod. Zde pachatel dosáhne pohlavního styku užitím násilí nebo hrozby bezprostředního násilí, případně přivede oběť do stavu bezbrannosti, kterého následně využije.³⁷

V druhém případě se pachatel s obětí znají pouze krátce. Pachatel za účelem pohlavního styku naváže s danou osobou povrchní známost, zajistí si její náklonost a ve vhodném okamžiku se pokusí o uskutečnění svého úmyslu. Pokud se však setká s odporem oběti, užije k jeho překonání násilí nebo hrozbu bezprostředního násilí. Příkladem může být nabídnutí doprovodu domů z diskotéky, kdy pachatel na oběť zaútočí během cesty.³⁸

U třetí varianty se pachatel o navázání předchozího kontaktu s obětí nesnaží vůbec. Záměrně vyhledává místa, kde se vyskytují ženy bez přítomnosti dalších osob. Ty v příhodném okamžiku napadá a na místě znásilňuje, případně je určitou dobu sleduje a během toho si k útoku vybírá vhodnější místo. Častým prostředkem k dosažení pohlavního styku je brutální násilí, někdy i pohrůžka použití zbraně.³⁹

Zvláštní skupinu pak tvoří znásilnění více pachateli. K tomu dochází poté, kdy si skupina pachatelů vyhlédne náhodnou či cílenou oběť, kterou následně přepadne a společnými silami donutí k souloži. Tu postupně vykonají všichni zúčastnění.⁴⁰

³⁷ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9. s. 461.

³⁸ Tamtéž. s. 461.

³⁹ Tamtéž. s. 461.

⁴⁰ PORADA, Viktor. *Kriminalistická metodika vyšetřování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-042-0. s. 64–65.

2.1.2.2 Znásilnění mezi mládeží

Ke znásilnění může dojít i mezi mládeží. Nejčastěji se tak stává na večírcích či obdobných zábavách po předchozí nabídce pohlavnímu styku, kterou oběť odmítne. Doprovodným znakem bývá požití alkoholu a ojediněle není ani znásilnění více pachateli. V takovém případě se však jedná o provinění, popřípadě čin jinak trestný.⁴¹

2.1.2.3 Znásilnění spáchané na mládeži

Výjimkou nejsou ani situace, kdy dojde ke znásilnění mládeže dospělým pachatelem. Stává se tak v příbuzenských kruzích, ale i u náhodných obětí, které si pachatel předem vytipuje.

Jednou z běžných situací bývá, že má pachatel s obětí blízký vztah a ta mu na základě toho plně důvěřuje. Pro pachatele tak není náročné oběť vylákat a následně znásilnit.

Neméně časté jsou případy, kdy si pachatel vyhlédne pro něj zcela neznámou oběť, se kterou se pod určitou záminkou seznámí. Po získání důvěry ji vyláká na vhodné místo, kde trestný čin uskuteční.

Další možností je, že pachatel oběť blíže nezná a ani nemá v úmyslu předchozí kontakt navázat. Ve vhodný okamžik rovnou zaútočí a nezletilou osobu znásilní.⁴²

2.1.3 Osoba pachatele

Osobnostní vlastnosti pachatelů velmi často přispívají k procesu odhalování trestného činu. Vzhledem k jejich povaze totiž mohou vznikat typické stopy, způsoby páčání apod.

⁴¹ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-547-0. s. 243.

⁴² Tamtéž. s. 243–244.

Pachateli znásilnění jsou především muži, a to všech věkových kategorií. Nejčtenější věkovou skupinu však dle výzkumů z předchozích let zastupují muži, kterým je průměrně 33 let.⁴³ Jedná se tedy spíše o mladší psychopatické muže, kteří se vyznačují mnoha společnými vlastnostmi.

V obecné rovině se pachatelé rozdělují na tři základní skupiny. První z nich tvoří pachatelé, kteří tento trestný čin páchají bez větší motivace a pouze příležitostně. Osobnostním rysem těchto jedinců často bývá nízké společenské vědomí a psychosexuální nevyzrálost. Ke spáchání jsou obvykle poháněni impulzivitou či touhou po dobrodružství.⁴⁴ Druhá kategorie zahrnuje pachatele, jejichž základním motivem je uspokojení sexuálních potřeb, případně zisk, a kteří tedy jednají úmyslně a promyšleně. Poslední skupinou jsou pak pachatelé patologicky zaměřeni, kteří se trestného činu dopouští na základě sexuální či jiné úchyvky.⁴⁵

Jiná, o něco podrobnější kategorizace, rozlišuje navíc od nedevariantních sexuálních pachatelů samostatně patologické sexuální agresory, sadisty a agresivní sadisty. Patologičtí sexuální agresori dosahují uspokojení sexuálního pudu na základě překonávání odporu oběti a minimalizace její kooperace. Zároveň však její utrpení neprodlužují. Naopak u sadistů dochází ke vzrušení, pokud oběť fyzicky a duševně trpí, bojí se a pachatel má pocit, že je plně pod jeho kontrolou. Toto mučení je navíc pachatelem často prodlužováno. Prostředkem k dosažení vzrušení agresivních sadistů je pak učinění oběti nehybnou, aby s ní mohl pachatel libovolně manipulovat. Někteří agresori současně tělo oběti poškozují.⁴⁶

Sexuálně deviantní pachatelé však mezi pachateli znásilnění nepřevažují.

⁴³ BLATNÍKOVÁ, Šárka, Petra FARIDOVÁ a Petr ZEMAN. *Znásilnění v ČR – trestné činy a odsouzení pachatelé*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN isbn978-80-7338-153-0. s. 57.

⁴⁴ DIANIŠKA, Gustáv. *Kriminológia*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 9788073803445. s. 211–112.

⁴⁵ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-547-0. s. 224.

⁴⁶ KOVÁŘ, Petr. *Sexuální agrese: znásilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf, 2008. Jessenius. ISBN 978-80-7345-161-5. s. 88–99.

2.1.4 Osoba oběti

Oběťmi trestného činu znásilnění bývají v převážné míře ženy. V mnoha případech jim bývá připisován určitý podíl viny v souvislosti s jejich vyzývavým stylem oblékání a provokativním či lehkomyšlným chováním. I přesto, že by byla jedna z těchto okolností naplněna, neopravňuje to žádnou jinou osobu k násilnému pohlavnímu styku.

Oběti často mají vliv na samotný průběh znásilnění, neboť jejich reakce může značnou měrou působit na jednání pachatele. Na základě typologie obětí dle jejich reakce tak lze rozlišovat poškozené osoby na aktivní, pasivní a kontrolované. Aktivní oběť se bez ohledu na následky snaží bránit a jakýmkoliv možným způsobem pachateli vymanit. Naopak pasivní oběť bývá danou událostí ochromena, není schopna žádného jednání a útočníkovi se zcela odevzdá. Osoba s kontrolovanou reakcí, na rozdíl od předchozích dvou kategorií, uvažuje racionálně, celou situaci hodnotí, a až poté se uchyluje k určitému jednání.⁴⁷ V některých případech se tak pachatel může zaleknout a od páchání trestného činu upustit, někdy ho naopak takový přístup oběti ještě více podnítl. Oběti se rovněž podílejí i na procesu odhalování a vyšetřování znásilnění. Spáchaný trestný čin totiž oznamují často s velkým časovým odstupem, případně vůbec.⁴⁸

2.1.5 Motiv

Motiv, tedy příčina spáchání trestné činnosti, představuje jednu z nejdůležitějších složek typové kriminalistické charakteristiky.

Nejzastoupenějším motivem ke spáchání trestného činu znásilnění bývá uspokojení sexuálních potřeb pachatele. Spáchání tohoto deliktu však často plyne i z potřeby pocitu moci a dominance útočníka, ke kterému má prostřednictvím činu dojít. Dále se lze často setkat s motivy jako je pomsta

⁴⁷ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Kriminální psychologie*. Praha: Eurounion, 1998. ISBN 80-85858-70-3. s. 108.

⁴⁸ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-547-0. s. 245.

a zloba, v případě sadistického znásilnění pak způsobení oběti utrpení a bolesti.⁴⁹

2.2 Typické stopy

Vznik stop je podmíněn především ve způsobu spáchání trestné činnosti. Vzhledem k tomu, že trestný čin znásilnění vyžaduje přímý kontakt pachatele s obětí, lze za typické stopy považovat především stopy paměťové. Tyto stopy navíc nemusí být pouze ve vědomí oběti a pachatele, ale rovněž i ve vědomí svědků. U poškozené osoby však může být vzhledem k prodělanému traumatu obtížné tyto stopy z vědomí vyvolat. Rovněž v případě pachatele, který obvykle odmítá vypovídat, bývá získávání těchto stop obzvláště náročné.⁵⁰

Lze ale zajistit i nespočet materiálních stop. Ty bývají zastoupeny především biologickými stopami, mezi které se řadí např. sperma pachatele získané výtěrem z pochvy oběti či ohledáním oděvu, ale i vlasy, chlupy, krev či tkáň pachatele, které může mít oběť za nehty. Pomocí následné analýzy DNA pak dochází k individuální identifikaci pachatele. Dalšími typickými stopami jsou stopy působení, na základě kterých je možné určit intenzitu útoku a obrany mezi obětí a pachatelem. Jedná se především o stopy násilí na těle oběti či stopy zápasu na místě činu. Častými bývají také otisky prstů, stopy obuvi a pneumatik automobilu či útržky oděvu. Významnou materiální stopou pak může být např. i videozáznam z bezpečnostních kamer nebo pořízený svědkem na místě události. Pro zajištění biologických stop a stop působení je však stěžejní, aby byl trestný čin oznámen včas. S časovým odstupem totiž některé tyto stopy rychle zanikají.⁵¹

⁴⁹ GRIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-554-5. s.304.

⁵⁰ PORADA, Viktor. *Kriminalistická metodika vyšetřování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-042-0. s. 68.

⁵¹ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-547-0. s. 245.

2.3 Typické vyšetřovací situace

Během vyšetřování nastávají u jednotlivých trestných činů různé situace, jejichž povaha závisí na charakteru konkrétní trestné činnosti. Tím se tyto situace stávají pro daný trestný čin typickými. Na jejich objasnění navíc obvykle závisí úspěch celého vyšetřování.⁵² U trestného činu znásilnění dochází nejčastěji ke třem takovým situacím.

2.3.1 Je podezření ze znásilnění, ale není znám pachatel

Při první z nich nasvědčují zjištěné skutečnosti tomu, že byl tento trestný čin spáchán, ale není možné jednoznačně určit, kdo je pachatelem. Vyšetřování je proto v této fázi soustředěno na odhalení identity pachatele. Na základě výpovědí svědků, poškozené osoby, zajištěných stop a dalších úkonů je zahájeno pátrání, které obvykle vyžaduje součinnost s jednotlivými útvary policie, ale i veřejností. Zjišťují se informace k podrobnějšímu popisu pachatele, jeho pohybu a dalších údajů, které jsou nezbytné pro následné obvinění.⁵³

2.3.2 Je podezření ze znásilnění a lze určit pachatele

Během druhé typické situace nasvědčují okolnosti tomu, že ke znásilnění došlo a současně je možné učinit závěr o totožnosti pachatele. Jestliže se tedy prověřením získaných skutečností trestný čin potvrdí, závisí další postup vyšetřování na tom, zda bude potřeba zahájit po pachateli pátrání. Pokud se místo jeho pobytu zná, sdělí se mu obvinění a vyšetřování přechází do další etapy.⁵⁴

⁵² KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-547-0. s. 168.

⁵³ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9. s. 466.

⁵⁴ Tamtéž. s. 466.

2.3.3 Je znám pachatel, ale není jisté, zda ke znásilnění došlo

Při třetí typické situaci je zpravidla známa osoba údajného pachatele, ale shromážděné informace zcela nenasvědčují tomu, že by skutek nastal. Vyšetřování se tak zaměřuje na získání dalších důkazů, které by mohly situaci objasnit. Za tímto účelem se provádí detailní analýza výpovědí či výslech přátel a známých údajného pachatele a oběti. Tyto výpovědi se poté doporučuje prověřit úkony jako jsou některé zvláštní způsoby dokazování, tedy např. vyšetřovacím pokusem či prověrkou na místě. Pokud se nakonec trestná činnost prokáže, pachateli je oznámeno obvinění. Někdy se však stává, že je znásilnění domnělou obětí pouze předstíráno.⁵⁵

Další typické vyšetřovací situace lze klasifikovat na základě toho, jak pachatel přistupuje k obvinění. Může se tak stát, že obviněný trestný čin doznává, popírá nebo odmítá vypovídat.⁵⁶

2.4 Zvláštnosti předmětu vyšetřování

Každý trestný čin má zákonem stanovené skutečnosti, které je v trestním stíhání potřeba dokazovat. Konkrétní rozsah pak ale vždy závisí na dané trestné činnosti. Vzhledem k tomu, že objasnění těchto skutkových okolností bývá náročné, lze je považovat za typické příčiny nedostatků při vyšetřování a dokazování. V případě znásilnění existuje celá řada zvláštností předmětu vyšetřování. Především je nutné objasnit, zda mezi sebou mají oběť s pachatelem nějaký vztah, ať už pracovní, přátelský či příbuzenský. Pokud se blíže neznají, zjišťuje se, kdy a jak došlo k jejich prvnímu kontaktu. Dále je také potřeba objasnit, zda došlo při znásilnění k souloži nebo pohlavnímu styku provedenému srovnatelným způsobem, jestli se oběť bránila a jaký kladla odpor, zda pachatel užil násilí a případně v jaké míře, jaké má oběť

⁵⁵ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9. s. 466.

⁵⁶ PORADA, Viktor. *Kriminalistická metodika vyšetřování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-042-0. s. 69.

následky, zda byl přítomen svědek či po jak dlouhé době poškozená osoba trestný čin oznámila apod.⁵⁷

2.5 Zvláštnosti podnětů k vyšetřování

Se zvláštnosti se lze setkat i u podnětů k vyšetřování, které se u jednotlivých trestných činů často liší. Tyto podněty představují soubor informací, díky kterým je možné stanovit předpoklad o spáchání trestné činnosti. Na základě toho se následně zahajuje vyšetřování. V případě znásilnění je typickým podnětem oznámení trestného činu občany, ať už přímo obětí, svědky události, lékaři, psychology či jinou osobou, která se o trestném činu dozví. Tato oznámení ale obvykle mívají mnoho nedostatků. Často se stává, že se poškozená osoba snaží delikt utajit, případně ho oznamuje se značným zpožděním od doby spáchání. Příčinou bývá především strach oběti, ponížení či nedůvěra v kladný výsledek vyšetřování. Je však důležité si uvědomit, že každá oběť reaguje na spáchaný skutek jinak, od čehož se odvíjí její následné jednání. Další poměrně častou zvláštností pak bývají falešná oznámení, kdy ke spáchání trestného činu vůbec nedošlo. Motivů vedoucích k předstírání znásilnění může být mnoho, od pomsty až po snahu zviditelnit se.⁵⁸

2.6 Zvláštnosti počátečních úkonů vyšetřování

Mezi počáteční úkony při vyšetřování trestného činu znásilnění spadá především výslech oznamovatele a oběti, ohledání místa činu, prohlídka těla oběti a pátrání po pachateli.

Výslech v obecné rovině představuje metodu získávání relevantních informací z vědomí člověka. Oznamovatelem znásilnění může být nejen očitý svědek, ale i osoba, která se o deliktu dozvěděla zprostředkovaně. Aby byl

⁵⁷ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9. s. 467.

⁵⁸ MUSIL, Jan a kolektiv. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. Praha: Univerzita Karlova, 1992. ISBN 80-7066-602-1. s.40–41.

výslech efektivní, je proto potřeba každé z těchto osob pokládat vhodné dotazy vztahující se k jejich postavení v této události.⁵⁹

U výslechu očitého svědka je vedle zákonem stanovených náležitostí potřeba zjistit zejména informace týkající se podrobného popisu místa činu, času, způsobu spáchání a totožnosti či vzhledu pachatele, případně oběti, není-li známa. Další dotazy by měly směřovat k tomu, zda a v jaké formě bylo užitó násilí, jestli se oběť bránila a jak, z jaké vzdálenosti událost sledoval, zda slyšel dialog mezi obětí a pachatelem a o čem hovořili, co následovalo po činu, jestli byl přítomen někdo další apod. Současně je potřeba objasnit i případný vztah oznamovatele k pachateli nebo oběti, případně proč došlo k podání oznámení opožděně a zda se trestný čin pokusil přerušit.⁶⁰

Pokud je veden výslech s oznamovatelem, který při znásilnění na místě události nebyl, je nutné především zjistit, kdo je zdrojem těchto informací, kdy a kde se o trestném činu hovořilo a zda bylo přítomno více osob. Poté je potřeba získat samotný obsah toho rozhovoru včetně různých detailů, které by následně mohly být pro vyšetřování klíčové. Dále je nutné zjistit vzájemné vztahy mezi oznamovatelem, iniciátorem diskuse, pachatelem a obětí.⁶¹

Při výslechu oznamovatele, který je současně i obětí, je vyžadováno o něco více obezřetnosti než u předchozích případů. Je totiž v zájmu oběti, aby byla záležitost vyšetřena v její prospěch. Poškozená osoba tak sice obvykle zná podrobnosti o spáchaném trestném činu i jeho pachateli, ale zároveň se může snažit určité informace, které jsou pro ni nepříznivé, pozměnit či zcela zatajit. Někdy se dokonce stává, že si ve snaze usvědčit konkrétní osobu celou událost vymyslí. Proto je potřeba pokládat dotazy vztahující se k detailním informacím a ty následně ověřovat. Současně však musí být dotyčná osoba vyslýchána taktně, aby nedošlo k sekundární viktimizaci. V rámci výslechu je pak nezbytné zaměřit se především na zjištění doby, místa a způsobu spáchání trestného činu, popisu pachatele, z jakého

⁵⁹ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-547-0. s. 248.

⁶⁰ Tamtéž. s. 248.

⁶¹ Tamtéž. s. 248.

důvodu se oběť na místě činu ocitla a jak se z něj následně dostala pryč, jestli byl přítomen někdo další, zda bylo užito násilí a v jaké míře, jestli se oběť bránila, zda měla již před trestným činem pohlavní styk, jestli poté navštívila lékaře, zda se s pachatelem zná či zda by ho byla schopná poznat, případně proč trestný čin nahlásila opožděně apod.⁶²

Bezprostředně po podání oznámení následuje ohledání místa činu. To se provádí na základě obecně platných pravidel ohledání za účelem nalezení stop. Jeho úspěšnost však závisí na časovém intervalu mezi samotným spácháním činu a podaným oznámením. Pokud je oznámení podáno včas, existuje reálná šance, že se na místě činu budou potřebné důkazy nacházet. V opačném případě se tato pravděpodobnost s každou další časovou prodlevou snižuje. V souvislosti se znásilněním navíc poměrně často dochází k podání křivého obvinění. Proto je potřeba během ohledávání daného místa věnovat zvláštní pozornost i tzv. negativním okolnostem.⁶³

Místo činu se v případě znásilnění může nacházet kdekoli, od bytů a jiných uzavřených prostor až po volná prostranství. Každé ohledání je proto specifické v souvislosti s tím, kde skutek nastal. Provádí-li se ohledání v uzavřených prostorách jako je byt, garáž či sklep, je potřeba zaměřit se obzvláště na stav jednotlivých míst, kde k činu mělo dojít. Poté je nutností z nich zajistit jednotlivé části a předměty, které by mohly posloužit jako důkaz.⁶⁴

U místa činu v terénu je důležité věnovat pozornost především stopám, které by prokázaly přítomnost pachatele a poškozené osoby, případně zápasu mezi nimi. Navíc je nutné ohledat nejen konkrétní úsek tohoto území, ale i další jeho přilehlé části, ve kterých se pachatel mohl před spácháním trestného činu zdržovat.⁶⁵

Dalším počátečním úkonem je prohlídka těla, která má velký význam hlavně u včasného oznámení trestné činnosti. Jejím účelem je nalezení

⁶² KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-547-0. s. 249.

⁶³ Tamtéž. s. 249.

⁶⁴ Tamtéž. s. 249.

⁶⁵ Tamtéž. s. 249.

a zajištění důkazů nebo v některých případech naopak prokázání jejich neexistence.

K prohlídce oběti je účelné přibrat lékaře, který současně zajišťuje i odběr biologického materiálu. V případě trestného činu znásilnění navíc bývá nezbytnou součástí prohlídky také výtěr z pochvy či konečníku. Pokud to situace umožňuje, ohledá se rovněž i tělo pachatele. Na základě toho pak bývají nalezeny nejen stopy dokazující pohlavní styk a násilí, ale i stopy vykazující charakter místa činu. Těmi bývají např. stopy zeminy, trávy nebo jiné specifické nečistoty. Na těle osob jsou obvykle zjišťovány stopy ve formě pohmožděnin či tržných ran, na oděvu zase stopy zaschlé krve, spermatu nebo trhlin způsobených užitým násilím. Veškeré zjištěné poznatky je následně nutné podrobně popsat a stopy zadokumentovat, neboť mohou mít při vyšetřování značný důkazní význam.⁶⁶

Není-li po oznámení znásilnění známa totožnost pachatele nebo místo, kde pobývá, zahájí se po něm pátrání. Úspěšnost jeho nalezení však závisí na skutečnosti, zda bylo oznámení provedeno neprodleně po spáchání činu. Zatímco u okamžitého oznámení bývá pravděpodobnost dopadení poměrně vysoká, s větším časovým odstupem se naopak snižuje. Proto je důležitá rychlá reakce policie a součinnost s dalšími složkami Policie ČR.⁶⁷

2.7 Zvláštnosti vyšetřovacích verzí, plánování a organizace vyšetřování

Kriminalistické verze představují určité závěry o dané události, které se tvoří formou domněnek a vyvozují se na základě všech dosud shromážděných materiálů. Nutnost jejich vytyčení tak vyplývá z toho, že doposud získané informace neumožňují vysvětlit podstatu dané události. Účelem vyšetřovacích verzí je tak zjištění a dokázání skutkového stavu věci.⁶⁸

⁶⁶ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9. s. 471.

⁶⁷ Tamtéž. s. 471–472.

⁶⁸ Tamtéž. s. 286.

U znásilnění lze stanovit hned několik typických verzí. Při jejich utváření je však potřeba mít na paměti, že poměrně často dochází k předstírání tohoto trestného činu nebo k zatajování některých detailů o jeho průběhu.

Na základě vztahu pachatele k oběti bývají časté tři verze. V prvním případě pachatel oběť trestného činu zná velmi dobře a má s ní blízký vztah. Druhou možností je, že poškozená osoba se s pachatelem zná, ale bez bližšího citového vztahu. Ve třetí verzi je oběť náhodná a pachatel ji před spácháním činu neznal vůbec.⁶⁹

Další běžnou klasifikací je dělení podle motivu pachatele, kdy ke znásilnění dochází buď na základě neuspokojených sexuálních potřeb pachatele, nebo v důsledku určitého impulzu, případně v souvislosti se sexuální či jinou úchylkou.⁷⁰

Tyto verze se následně kombinují a doplňují o další individuální poznatky vyplývající z daného deliktu.

Pro plánování vyšetřování znásilnění platí obecné kriminalisticko-taktické postupy, s výjimkou některých specifik, kterými tento trestný čin disponuje. Těmi jsou např. biologické stopy, které rychle zanikají a jejich zajištění tak vyžaduje bezodkladné jednání. Vzhledem k této časové tísní bývá prováděno více vyšetřovacích úkonů souběžně, proto je nutná kooperace vyšetřovatelů a včasná kumulace technických prostředků. Plán vyšetřování je pak nezbytné zpracovat v návaznosti s plánem operativně pátracích úkonů.⁷¹

2.8 Zvláštnosti následných úkonů

Určité zvláštnosti lze spatřovat i u následných úkonů vyšetřování. Mezi ty spadá především výslech obviněného a poškozené osoby, ale i některé zvláštní způsoby dokazování či expertizy.

⁶⁹ PORADA, Viktor. *Kriminalistická metodika vyšetřování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-042-0. s. 73.

⁷⁰ Tamtéž. s. 73.

⁷¹ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9. s. 472.

Při výslechu trestného činu znásilnění dochází k pokládání velmi intimních a osobních otázek. Proto se doporučuje nechat nejprve obviněného vypovídat samovolně, aby měl příležitost popsat svůj život bez většího nátlaku. Následně je důležité objasnění jeho vztahu k oběti, případně kdy a jak mezi nimi došlo k prvnímu kontaktu. Poté by měl uvést podmínky před samotným spácháním trestného činu, tedy za jakých okolností se s poškozenou osobou setkal, jakým způsobem se spolu bavili, jak reagovala na jeho podněty nebo zda byl s nimi přítomen ještě někdo jiný. V další fázi výslechu je nezbytné, aby popsal průběh samotného pohlavního styku, tedy zda při něm užil násilí, jak se během něj oběť chovala, jestli se bránila a jak, zda došlo k ejakulaci apod. Důležité je také zahrnout chování oběti po skončení aktu, kdy a kudy odešla či zda ji doprovázel, jak byla oblečena atd. Až po objasnění všech těchto skutečností by se měly začít obviněnému předkládat jednotlivé důkazy dosvědčující spáchání tohoto sexuálního deliktu. Pokud však trestný čin popírá, je potřeba, aby se pokusil objasnit motiv tohoto křivého obvinění.⁷²

Výslech poškozené osoby vyžaduje obzvláště ohleduplný, ale zároveň prozíravý přístup. Měl by ho proto vést zkušený kriminalista, aby nedošlo k sekundárnímu poškození oběti. Vzhledem k intimní stránce tohoto činu je pak žádoucí, aby tímto tazatelem byla osoba stejného pohlaví. Dále se musí brát v úvahu i možná inscenace tohoto skutku. Samotný obsah výslechu je na podobné bázi jako u výslechu oznamovatele, který je současně obětí.⁷³

Pokud to situace vyžaduje, je mimo výslechu možné užití i dalších způsobů dokazování. Jedním z nich je konfrontace, jejíž význam spočívá v postavení dvou dříve vyslechnutých osob tváří v tvář s cílem odstranit rozpory v jejich předchozích výpovědích. K této metodě by ale dle zákona mělo docházet zásadně až v řízení před soudem. Její dřívější užití je možné pouze ve výjimečných případech, kdy odlišné výpovědi nelze objasnit jinak. Existuje totiž reálné riziko, že by přítomnost pachatele mohla oběť zastrašit

⁷² MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9. s. 473.

⁷³ Tamtéž. s. 473.

a negativně tak ovlivnit její další výpověď. V případě fiktivního trestného činu by zase domnělá oběť mohla svým přesvědčivým a suverénním vystupováním znejistit obviněného, který by poté mohl vlivem emočního napětí působit nepřesvědčivě.⁷⁴

Dalším zvláštním způsobem dokazování je rekognice. Jedná se o kriminalistickou metodu, během které člověk díky paměťovým stopám znovu identifikuje osobu či věc, se kterou se již v minulosti setkal. U znásilnění je však potřeba oběť na setkání s pachatelem důkladně připravit, aby nedošlo k její další psychické újmě. U zvláště zranitelné oběti se navíc doporučuje užití jednocestného zrcadla.

K objasnění některých nesrovnalostí je možné využít i vyšetřovací pokus, který spočívá ve zkoušení různých situací v uměle navozených a záměrně měněných podmínkách s cílem zjistit nové, nebo prověřit a upřesnit již zjištěné skutečnosti. V případě znásilnění ale hrozí u této metody vznik mnoha potíží, jako je např. způsobení další psychické újmy oběti. K tomuto úkonu je proto lepší zvolit namísto poškozené osoby figuranta, případně velmi důkladně zvážit a posoudit nevyhnutelnost její účasti.⁷⁵

Mezi následné úkony lze zařadit také rekonstrukci, jejímž hlavním cílem je obnovit původní podmínky na místě činu na základě doposud získaných údajů a následným zkoumáním ověřit, zda událost mohla nastat. Tato metoda se však u trestného činu znásilnění využívá až v závěru vyšetřování.

Naopak velký význam při objasňování znásilnění mívá проверка výpovědi na místě. Některé rozpory lze upřesnit na základě srovnávání dříve podané výpovědi spolu s aktuální situací kriminalisticky relevantního místa. Na něm dotyčná osoba uvede potřebné spojitosti a případně může demonstrovat konkrétní činnost, která měla nastat. S obětí je vhodné tento

⁷⁴ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9. s. 473–474.

⁷⁵ KONRÁD, Zdeněk. *Některé zvláštní způsoby dokazování: kriminalistické problémy teorie a praxe*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2017. ISBN 978-80-7251-477-9. s. 47.

úkon uskutečnit co nejdříve, s obviněným pak především v případě, že k jeho odhalení došlo až po určité době od spáchání činu.⁷⁶

Dále se při vyšetřování trestného činu znásilnění využívají různé druhy expertiz, především pak expertiza soudně lékařská, soudně psychiatrická, sexuologická a kriminalistická.⁷⁷

2.9 Zvláštnosti zapojení veřejnosti

Vzhledem k tomu, že většina občanů zaujímá k trestnému činu znásilnění negativní postoj, bývá jejich zapojení pro vyšetřování velmi přínosné. Ochota a aktivní účast veřejnosti často pomůže odhalit oblast aktuálního pohybu pachatele, někdy dokonce i jeho identitu, pokud není známa. V některých případech také může dojít k vypátrání svědků, kteří byli v době události na místě činu, nebo se na základě výzvy sami přihlásí.

Je však potřeba, aby se při zapojování veřejnosti postupovalo s ohledem na oběť, tedy především diskrétně, aby nedošlo např. k sekundární viktimizaci.⁷⁸

2.10 Prevence

Podstatnou roli představuje v souvislosti s trestnou činností prevence. Vzhledem k tomu, že ke znásilnění dochází především u žen, je důležité jejich vzdělávání v této oblasti. Mnohdy si totiž neuvědomují, jaké následky by jejich jednání mohlo mít. Tato osvětová činnost by tak mohla zahrnovat rady a informace, jak se chovat v případě sledování jinou osobou, jakým místům a aktivitám se vyhýbat, ale i jak funguje následná pomoc obětem těchto činů apod.

⁷⁶ KONRÁD, Zdeněk. *Prověrka výpovědi na místě*. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2006. ISBN 80-7251-221-8. s. 28-29.

⁷⁷ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9. s. 475.

⁷⁸ Tamtéž. s. 476.

Dále je také vhodné nosit u sebe určitý předmět k sebeobraně, se kterým však dotyčná osoba bude umět zacházet a nebude hrozit její poranění.

Neméně důležitá je preventivní činnost policie v oblastech, kde je vyšší pravděpodobnost spáchání tohoto trestného činu, tedy např. posílení hlídek v parcích, odlehlých částech města apod. Riziko lze snížit také instalací bezpečnostních kamer či jiných prvků na tato místa.

System prevence by ale měl být rozvinut i v oblasti ochranného sexuologického léčení pachatelů, pro které není běžný trest účelný.⁷⁹

⁷⁹ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-547-0. s. 252.

3 Metodika vyšetřování sexuálních vražd

Sexuálně motivované vraždy nejsou z hlediska četnosti jejich výskytu mezi ostatními trestnými činy příliš zastoupenou skupinou. Za rok 2021 bylo na území České republiky registrováno celkem 105 vražd, z čehož pouze jedna byla sexuálně motivovaná.⁸⁰ V předchozích dvou letech dokonce nedošlo ke spáchání žádné takové vraždy. Přesto má však metodika vyšetřování vzhledem k závažnosti tohoto zločinu nepostradatelný význam.

3.1 Kriminologická charakteristika sexuálních vražd

Trestný čin sexuální vraždy má rovněž svou vlastní kriminologickou charakteristiku zahrnující typické kriminální situace, způsoby spáchání sexuální vraždy, vlastnosti pachatelů, vlastnosti obětí a motiv. O těchto znacích pojednávají následující podkapitoly.⁸¹

3.1.1 Kriminální situace

Kriminální situace vražd bývají poměrně rozmanité. Někdy navíc nemusí být ihned patrné, zda se jedná právě o sexuálně motivovanou vraždu. Mají však typické prvky, kterými se vyznačují. Hlavním z nich je kriminální citlivost obyvatelstva. Vzhledem k tomu, že vraždy, obzvláště pak se sexuálním motivem, ve společnosti vyvolávají mnoho obav a emocí, občané často při vyšetřování ochotně spolupracují s policejními orgány.

⁸⁰Statistické přehledy kriminality za rok 2021 - Policie České republiky. *Úvodní strana – Policie České republiky* [online]. Copyright © 2021 Policie ČR, všechna práva vyhrazena [cit. 20.02.2022]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2021.aspx>

⁸¹ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminologická taktika a metodiky vyšetřování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-547-0. s. 167.

3.1.2 Způsob spáchání trestného činu

Sexuálně motivované vraždy lze spáchat mnoha způsoby. Jednotlivé klasifikace se proto rozlišují na základě aspektů, kterými jsou především stupeň připravenosti, použití zbraně, mechanismus usmrcení oběti a časová posloupnost dějů při činu. Dále je nutné zahrnout i způsob utajování vraždy, který na spáchání bezprostředně navazuje. U obecných vražd se někdy využívá také dělení dle počtu pachatelů. To však u sexuálně motivovaných, které jsou ve většině případů spáchány pouze jedním pachatelem, nemá opodstatnění.⁸²

3.1.2.1 Typické způsoby spáchání sexuálních vražd dle stupně připravenosti

Podle stupně připravenosti lze vraždy, včetně těch sexuálních, rozlišovat na nepřipravené a předem připravené.

Do první skupiny se řadí takové vraždy, k nimž došlo bezprostředně nebo velmi krátce poté, co se pachatel rozhodl dotyčnou osobu usmrtit. Současně se o vraždu bez přípravy jedná i v okamžiku, kdy měl sice pachatel v úmyslu oběť usmrtit dlouho před samotným uskutečněním, ale neprováděl za tímto účelem žádné přípravné úkony. Typickým znakem tohoto způsobu jednání bývají nepříznivé podmínky pro spáchání trestného činu jako je přítomnost svědků apod. K usmrcení oběti navíc obvykle dochází beze zbraně, tedy např. uškrcením či utlučením, nebo pomocí nástroje, který byl zrovna k dispozici. Tento vražedný nástroj pak často na místě činu zůstává. Pachatel také nemívá promyšlenou obhajobu a alibi, proto není neobvyklé, když se po činu sám nahlásí nebo spáchá sebevraždu, případně se o ní alespoň pokusí. Někdy ale naopak k utajení vraždy realizuje tak složitá opatření, že v některých případech mohou budit pozornost.⁸³

⁸² PORADA, Viktor. *Kriminalistika: technické, forenzní a kybernetické aspekty*. 2. aktualizované a rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. ISBN 978-80-7380-741-2. s.1011–1014.

⁸³ Tamtéž. s. 1011.

U připravovaných vražd je v porovnání s první skupinou možné spatřovat vyšší úroveň promyšlenosti. Vzhledem k tomu, že při plánované vraždě od samotného rozhodnutí usmrtit danou osobu a následným útokem uběhne určitá doba, bývá patrná důslednost jednotlivých kroků, které během této doby pachatel připravoval. Příprava spočívá v několika fázích. Jednou z nich je pozorování oběti a seznamování se s jejími způsoby chování, životním stylem, aktivitami či zvyklostmi, aby si pachatel udělal představu o tom, kde a s kým se dotyčná osoba pohybuje, v jakou hodinu, jak často apod. Na základě toho si může vytipovat vhodné místo pro útok a způsob provedení vraždy. Další fáze spočívají především v zajišťování zbraní a jiných prostředků k usmrcení, ve vytváření podmínek pro přesun mrtvoly nebo její likvidaci, v přípravě různých inscenací k zakrytí vraždy nebo v provádění úkonů ztěžujících identifikaci pachatele. Během toho si pachatel obvykle zajišťuje alibi a promýšlí zničení stop. Současně také počítá s různými verzemi situací, které by mohly nastat.⁸⁴

3.1.2.2 Typické způsoby spáchání sexuálních vražd dle užití zbraně

Dalšími způsoby, jak může pachatel oběť usmrtit, je buď beze zbraně, nebo se zbraní. V případě, že je sexuálně motivovaná vražda spáchána beze zbraně, jedná se nejčastěji o usmrcení zardoušením, utlučením, ukopáním či utopením.

K vraždě se zbraní obvykle dochází užitím běžně dostupných předmětů, jako jsou nože, kabely, provazy, kovové tyče či kameny. V méně častých případech může dojít také k zastřelení oběti.

Zjištění použití zbraně, které vyplývá ze stop na těle oběti, má velký význam pro následné vytyčování verzí o osobě pachatele.⁸⁵ Zda ke spáchání činu došlo použitím zbraně také často souvisí se způsobem přípravy vraždy.

⁸⁴ PORADA, Viktor. *Kriminalistika: technické, forenzní a kybernetické aspekty*. 2. aktualizované a rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. ISBN 978-80-7380-741-2. s.1011–1012.

⁸⁵ Tamtéž. s. 1012.

3.1.2.3 Typické způsoby spáchání sexuálních vražd dle mechanismu usmrcení

Mezi důležité aspekty určující způsob spáchání vraždy spadají také mechanismy usmrcení. Výběr tohoto způsobu často závisí na konkrétních možnostech pachatele, tedy jaké má dostupné prostředky ke spáchání činu, jaký je motiv či cíl. Na základě toho lze následně tvořit různé verze o jeho osobě a samotném průběhu trestného činu. Nejčastěji se tyto způsoby rozlišují na fyzikální, chemické a fyzikálně chemické či jiné.⁸⁶

Nejzastoupenější skupinou u sexuálně motivovaných vražd jsou fyzikální způsoby, které se dále dělí na mechanické, tepelné a usmrcení elektrickým proudem či radioaktivním zářením. Právě mechanickými způsoby dochází k vraždám v drtivé většině případů, a to udušením oběti nebo na základě řezných, bodných, střelných či tupých poranění. Usmrcení z hlediska tepelného faktoru bývá zapříčiněné extrémně nízkými nebo naopak vysokými teplotami.⁸⁷

V případě chemických a fyzikálně chemických způsobů může pachatel oběť usmrtit pomocí léků, jedů či jiných životu nebezpečných látek, ať už perorálním podáním přímo do úst, injekční aplikací nebo dalšími prostředky.

Za jiné způsoby lze pak považovat všechna pachatelova jednání, která nelze zahrnout do předchozích skupin. Může se tak jednat např. o ponechání bezbranné oběti bez potravin, nápojů nebo léčiv, které musí pravidelně užívat.⁸⁸

⁸⁶ PORADA, Viktor. *Kriminalistika: technické, forenzní a kybernetické aspekty*. 2. aktualizované a rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. ISBN 978-80-7380-741-2. s.1012.

⁸⁷ Tamtéž. s.1012.

⁸⁸ Tamtéž. s.1012.

3.1.2.4 Typické způsoby spáchání sexuálních vražd dle časové posloupnosti dějů

Sexuálně motivované vraždy mohou být oproti obecným vraždám rozděleny i z hlediska časové osy jednotlivých úkonů. Těmi jsou sexuální aktivity a samotné spáchání vraždy.

V prvním případě dochází k usmrcení oběti až poté, kdy ji pachatel znásilnil nebo uspokojil své sexuální potřeby.

Další možností je, že k zavraždění dotyčné osoby dochází v průběhu uskutečňování sexuálních aktivit.

V posledním případě pachatel oběť nejprve usmrtí a následně za účelem sexuálního uspokojení tělo mrtvoly zneužije.⁸⁹

3.1.2.5 Způsoby utajování sexuální vraždy

K utajování sexuálních vražd obvykle dochází u vražd plánovaných, kdy si pachatel zajistil takové podmínky, aby nebyl v časové tísní. K volbě samotného způsobu utajení pak přistupuje na základě jeho vztahu k oběti a místě činu. Jestliže mezi nimi nejsou žádné vazby, zvolí si nejméně náročný způsob. V opačném případě se naopak bude pravděpodobně jednat o způsob komplikovanější, aby nedošlo k jeho odhalení.

Prvním ze způsobů, ke kterému dochází ve většině případů, je přemístění mrtvoly z místa činu na méně frekventované místo. Pachatel se tak snaží vyvarovat jejímu snadnému a rychlému nalezení, které by mohlo mít za následek jeho zařazení mezi podezřelé osoby nebo dokonce odhalení.

S přemístěním často souvisí ukrytí těla, popřípadě jeho rozčtvrcení či úplné zničení. Tímto způsobem pachatel snižuje pravděpodobnost jeho nálezu ještě o něco více, čímž získává čas na podniknutí dalších kroků, které by zabránily propojení mezi ním a trestným činem.

⁸⁹ KRAUS, Pavel. *Případ Václava Mrázka: Rozbor série sexuálních vražd*. Kriminologický sborník. 1994 (9). s. 361–413.

Za tyto kroky lze považovat např. ničení stop a opatřování falešných důkazů. Tímto jednáním však pachatel vytváří mnoho stop nových.

Dalšími způsoby utajení vraždy bývají inscenace jiných skutečností, které mají vytvořit klamavou představu o vzniklé události. Pachatel se tak snaží nejen od sebe odvrátit pozornost, ale ovlivnit i konečný výsledek vyšetřování. Může se jednat o inscenaci nešťastné náhody, sebevraždy, jiného motivu, náhlé smrti či nutné obrany. Pro sexuálně motivované vraždy však nejsou inscenace tolik typické jako předchozí způsoby.⁹⁰

3.1.3 Osoba pachatele

Pachateli sexuálně motivovaných vražd bývají především muži, průměrně ve věku do třiceti let. Na základě jejich charakteristických rysů bývají rozřazováni do dvou kategorií, a to na neorganizované a organizované pachatele.

Dle výzkumů převažují spíše neorganizovaní pachatelé. Většinou se jedná o méně vzdělané jedince, kteří mají ukončenou pouze základní školu, popřípadě střední odborné vzdělání s výučním listem. Mnoho z nich pochází ze sociálně slabých rodin, ve kterých docházelo k jejich ponižování či dokonce týrání. Na základě toho mívají problém s navazováním mezilidských vztahů, o čemž svědčí i skutečnost, že zpravidla bývají svobodní. Často trpí výraznými poruchami osobnosti a obvyklá je také přítomnost sexuální deviace, obzvláště pak sadismu. Častým znakem u těchto pachatelů bývá také nadměrná konzumace alkoholických nápojů a předchozí trestná činnost. Vraždu většinou nemívají promyšlenou, páchají ji poblíž místa svého bydliště a oběť si vybírají ze svého okolí. Sadistické sexuální činy obvykle vykonávají až po smrti oběti. Vzhledem k těmto okolnostem bývají odhaleni poměrně snadno.⁹¹

⁹⁰ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-547-0. s. 82–83.

⁹¹ STOLÍN, Martin. *Rozbor sexuálních vražd*. Prevence úrazů, otrav a násilí. 2005 (2). s. 120.

Naopak organizovaní pachatelé disponují nadprůměrnou inteligencí. Bývají velmi manipulativní a sociálně adaptibilní, vraždy mívají promyšlené a naplánované do posledního detailu a oběti si vybírají na základě konkrétních faktorů, které považují za důležité. Proto se stává, že v případech více vražd mívají oběti podobné charakteristické vlastnosti. Velmi často své oběti mučí a někdy si nechávají část těla „na památku“. Místo činu si obvykle vybírají mimo oblast, ve které se běžně pohybují a nezanechávají za sebou stopy. Odhalení těchto pachatelů proto bývá poměrně náročné. Pokud k němu ale nedojde včas, hrozí velká pravděpodobnost recidivy.⁹²

3.1.4 Osoba oběti

Mezi oběťmi sexuálně motivovaných vražd značně převažují ženy, nejčastěji ve věkovém rozmezí od patnácti do třiceti let. Další četnou skupinou bývají děti obou pohlaví.

Obdobně jako u trestného činu znásilnění mohou oběti ovlivnit průběh páchaní sexuální vraždy svým jednáním. I v tomto případě tak lze rozlišovat oběti na základě obecné typologie dle jejich reakce, a to na aktivní, pasivní a kontrolované.⁹³ Menší odpor zpravidla bývá kladen u dětí, které nemají sílu se bránit.

3.1.5 Motiv

Hlavním motivem sexuálně motivovaných vražd je sexuální vzrušení a uspokojení pachatele. K tomu však nemusí dojít jen prostřednictvím koitu, ale právě samotným zavražděním oběti, které je pro pachatele vyvrcholením sexuálního aktu. Usmrčení oběti tak v tomto případě plní účel pohlavního styku.

⁹² STOLÍN, Martin. *Rozbor sexuálních vražd*. Prevence úrazů, otrav a násilí. 2005 (2). s. 120.

⁹³ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Kriminální psychologie*. Praha: Eurounion, 1998. ISBN 80-85858-70-3. s. 108.

3.2 Typické stopy

Zatímco u znásilnění převažují na začátku vyšetřování stopy paměťové, u sexuálně motivovaných vražd dominují hlavně stopy materiální. To je zapříčiněno především usmrcením oběti, která na základě toho nemůže vypovídat, ale i anonymitou pachatele, který bývá neznámý. Přitom právě stopy ve vědomí pachatele jsou zpravidla velmi kvalitní a podrobné. Pro mnoho pachatelů je totiž sexuální vražda natolik výjimečným a uspokojujícím zážitkem, že si její jednotlivé etapy pravidelně připomínají, čímž nedochází k jejich zapomínání. Získání těchto faktů však bývá velmi obtížné, někdy zcela nemožné. Lze se ale setkat i s paměťovými stopami svědků, kteří byli u páchaní vraždy přítomni. Ti pak často mohou poskytnout informace nejen o samotném průběhu činu, ale rovněž o pachateli.⁹⁴

Typickými stopami jsou však stopy materiální, které se obvykle vyskytují na místě činu, na místě nálezů těla a na těle samotném, na místech přípravy a utajování vraždy, ale i na předmětech užitých k usmrcení oběti či na oděvu pachatele a oběti. Ty se pak liší v závislosti na způsobu spáchání trestného činu. Zvláště příznačnými pro sexuální vraždu jsou stopy biologické, mezi které patří především krev, tkáň, vlasy či sperma. Těmi mohou být biologické stopy pachatele nalezené na těle oběti či na místě činu, které vznikly např. pachatelovým zraněním, ale i stopy oběti, které často ulpívají na těle a oděvu vraha. Jejich zajištění má pro vyšetřování obzvláště velký důkazní význam, neboť jsou nejlepším prostředkem k odhalení pachatele. Běžné také bývají stopy násilí na těle oběti ve formě pohmožděnin, zlomenin kostí, bodných ran apod. Jejich charakter tak vypovídá o druhu a intenzitě užitého násilí, ale i o podobě vražedné zbraně, mechanismu a příčině jejich vzniku.

Lze se ale setkat i se stopami daktyloskopickými, trasologickými, mikrostopami atd.⁹⁵

⁹⁴ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-547-0. s. 85–86.

⁹⁵ Tamtéž. s. 85–86.

3.3 Typické vyšetřovací situace

V případě trestného činu vraždy, ať obecné či sexuálně motivované, nastávají v zásadě dvě typické vyšetřovací situace. Jejich dělení spočívá v závislosti na tom, zda při podezření z vraždy je nebo není nalezeno tělo mrtvoly. Dalším možným kritériem je pak skutečnost, zda lze určit identitu pachatele a zda se k činu doznává.⁹⁶

3.3.1 Je podezření z vraždy, ale chybí mrtvola

První typickou situací bývá, že zjištěné skutečnosti nasvědčují spáchání vraždy, ale nebylo nalezeno tělo oběti.

V takovém případě se zahajuje vyšetřování poté, kdy jsou prověřeny okolnosti zmizení dané osoby a zjištěné stopy o násilném usmrcení skutečně vypovídají. Příkladem může být nalezení krevních stop v jejím místě bydliště nebo neučinění opatření běžných před odjezdem, jako je uzavření oken či zabalení osobních věcí. Nestačí tedy pouhé oznámení o nezvěstnosti, neboť pohřešovaná osoba mohla např. odcestovat do zahraničí. Vzhledem k tomu, že ale chybí hlavní zdroj stop, kterým je tělo oběti, bývá prokázání násilného usmrcení velmi náročné. Proto je nezbytné od samého počátku shromažďovat a zajišťovat veškeré důkazy, které by mohly být následně využity. Jedná se především o biologické stopy, daktyloskopické otisky apod.⁹⁷

3.3.2 Je podezření z vraždy a mrtvola či její části jsou nalezeny

Druhá varianta je pro průběh vyšetřování o něco příznivější. Skutečnost, že je nalezeno tělo oběti, případně jeho části, obvykle zaručuje mnohem více stop, než je tomu u prvního případu. Důležitým faktorem pro objasnění vraždy však bývá to, zda je známa totožnost mrtvoly. Jestliže

⁹⁶ PORADA, Viktor. *Kriminalistika: technické, forenzní a kybernetické aspekty*. 2. aktualizované a rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. ISBN 978-80-7380-741-2. s. 1016.

⁹⁷ Tamtéž. s. 1016.

identitu nelze určit, je velmi pravděpodobné, že případ bude nakonec uzavřen nevyřešený. To se může stát např. u situací, kdy je mrtvola ve značném stádiu rozkladu. Pokud je však totožnost oběti ihned patrná nebo ji lze zjistit během kriminalistické identifikace, šance na objasnění události jsou velké. Musí být však neprodleně zahájeny potřebné úkony umožňující vytyčení vyšetřovacích verzí apod.⁹⁸

3.4 Zvláštnosti předmětu vyšetřování

U sexuálně motivovaných vražd se lze setkat s určitými zvláštnostmi předmětu vyšetřování. Jednou z nich je zjišťování identity nalezené mrtvoly, doby a místa usmrcení a příčiny, která k němu vedla. Na základě toho je potřeba objasnit, jakými prostředky a způsoby k vraždě došlo, zda se oběť bránila či v jaké míře a jakou formou bylo užito násilí. Také je nutné zjistit způsob utajování trestného činu a jak bylo naloženo s vražedným nástrojem a dalšími předměty z místa události, včetně osobních věcí oběti. Během těchto úkonů je však potřeba soustředit se i na odhalení totožnosti pachatele a jeho vztahu k oběti. Pokud je pachatel znám, zkoumá se jeho duševní stav a způsob života, který vede. Může se totiž stát, že se bude snažit předstírat duševní chorobu. Důležité je také zjistit, zda v době páčání nebyli na místě činu svědci, popřípadě, zda se na vraždě nepodílelo více osob. To však u sexuálně motivovaných vražd nebývá běžné. Dále je vhodné zaměřit se i na činnosti a pohyb pachatele a oběti před spácháním činu.⁹⁹

3.5 Zvláštnosti podnětů k vyšetřování

Rovněž i podněty k vyšetřování sexuálně motivovaných vražd mají svá specifika. Aby mohl započít proces trestního řízení, musí být oznámen buď nález mrtvoly či její části, nebo pohřešování osoby, k jejíž nezvěstnosti došlo

⁹⁸ PORADA, Viktor. *Kriminalistika: technické, forenzní a kybernetické aspekty*. 2. aktualizované a rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. ISBN 978-80-7380-741-2. s. 1016.

⁹⁹ Tamtéž. s. 1016.

za okolností nasvědčujících této trestné činnosti. Pro sexuální vraždy bývají typická především oznámení ze strany občanů, nejčastěji pak o pohřešování blízké osoby, případně o nalezení těla náhodným kolemjdoucím. Možné je ale i oznámení samotného pachatele o spáchání trestného činu. Někdy může ke zjištění dojít také přímo pracovníky Policie ČR nebo jiných orgánů činných v trestním řízení, např. při vyšetřování jiného případu. Dále lze zahrnout oznámení ze stran různých organizací či zdravotnických zařízení.¹⁰⁰

3.6 Zvláštnosti počátečních úkonů vyšetřování

Volba počátečních vyšetřovacích a operativně pátracích úkonů závisí na tom, zda je pouze podezření ze spáchání trestného činu vraždy a mrtvola chybí, nebo zda byla nalezena a lze učinit závěr o násilné smrti.

3.6.1 Mrtvola nebyla nalezena

V případě, že okolnosti nasvědčují spáchání vraždy, ale nebyla nalezena mrtvola, patří mezi prvotní úkony především výslech oznamovatele a blízkých osob nezvěstné osoby. Jeho hlavním cílem je zjistit podrobný popis této osoby, přesnou dobu pohřešování, jaké okolnosti její zmizení doprovázely a na základě čeho vznikla domněnka, že by mohla být obětí vraždy. Zároveň nesmí být opomenuta varianta, že u výslechu může být přítomen sám pachatel. Proto je nezbytné průběžně ověřovat alibi všech vyslýchaných a stejně tak i jejich vztah k nezvěstné osobě.¹⁰¹

Dále je potřeba započít operativně pátrací opatření k vypátrání pohřešované osoby či její mrtvoly, k jejichž zahájení dochází na posledním předpokládaném místě pobytu hledané osoby. Hranice tohoto území se pak

¹⁰⁰ PORADA, Viktor. *Kriminalistika: technické, forenzní a kybernetické aspekty*. 2. aktualizované a rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. ISBN 978-80-7380-741-2. s. 1017.

¹⁰¹ PORADA, Viktor. *Kriminalistická metodika vyšetřování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-042-0. s. 91.

mohou posouvat dle potřeby vyšetřování. Také se doporučuje zapojit veřejnost, a to v co největší míře.

Důležitou roli mají rovněž kriminalistické evidence. Jejich význam spočívá ve srovnávání všech nálezů mrtvol, které vykazují shodu identifikačních znaků s pohřešovanou osobou a současně pochází z doby jejího pravděpodobného zmizení.

Neméně podstatná je prohlídka bytu, nebytových prostor, pracoviště či dalších míst, kde se nezvěstná osoba zdržovala. Ohledání je pak zaměřeno především na osobní věci a korespondenci. Cílem je nalézt důkazy, které by mohly zmizení dotyčné osoby objasnit.

Dále bývá potřeba uskutečnit úkony zjišťující podrobnosti o plánovaných aktivitách nezvěstné osoby, o jejích kontaktech, zájmech či životním stylu. Z toho pak může vyplynout, s kým se v poslední době stýkala, zda měla mít s někým před jejím zmizením schůzku apod. S tím rovněž souvisí i zadržení korespondence.¹⁰²

3.6.2 Mrtvola byla nalezena

Pokud bylo nalezeno tělo nebo jeho části a je patrné, že došlo k násilnému usmrcení, je nutné především zjistit totožnost oběti a okolnosti spojené se spácháním tohoto trestného činu.

Jedním z hlavních úkonů je ohledání mrtvoly. K tomu dochází nejprve přímo na místě nálezů specialistou výjezdového týmu ve spolupráci se soudním znalcem z oboru soudního lékařství, popřípadě alespoň lékařem, a později při podrobné prohlídce a pitvě. Důležité je však nejdříve s jistotou konstatovat smrt dotyčné osoby. Pokud tedy není zjevná hniloba mrtvoly, její vysychání či přítomnost posmrtných skvrn, patří mezi první příznaky smrti především zástava srdce, bledost pokožky, chladnutí či nepřírozená poloha těla související s posmrtnou ztuhlostí. Před zahájením podrobného ohledání je

¹⁰² KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-547-0. s. 230.

také potřeba pořídit fotodokumentaci mrtvoly i jejího okolí. Následně se ohledává a popisuje její poloha, stopy násilí, oděv, předměty v její bezprostřední blízkosti a okolí, ve kterém se nachází. Doporučuje se postupovat od hlavy směrem dolů a nejprve zhodnotit původní stav. Až poté je vhodné přistoupit k manipulaci s tělem, a to na čisté igelitové podložce. Účelem ohledání mrtvoly nebo její části je objasnit, jaká byla příčina smrti, jaký byl zvolen způsob usmrcení, kdo je pachatelem, jaké mohl na těle oběti zanechat stopy a jaké mohla oběť zanechat na něm, zda je místo nálezu současně místem činu a jaký byl motiv.¹⁰³ Právě na základě objasnění motivu lze určit, zda se jedná o sexuálně motivovanou vraždu. Sexuální motiv však nemusí být při prvotním ohledání patrný.

Neobjasněné okolnosti z prvotního ohledání proto následně zkoumá soudně lékařská expertiza. Mimo zjišťování příčiny smrti se zabývá také popisem všech zranění, určuje, která z nich byla smrtelná a která byla způsobena za živa či po usmrcení oběti, stanovuje uplynulou dobu od smrti do ohledání, určuje mechanismus usmrcení a mnoho dalších. V případě nalezení pouze části mrtvoly zkoumá, jakým způsobem a prostředkem byla tato část od těla oddělena, popřípadě vyhodnocuje, zda se vůbec jedná o část lidského těla.¹⁰⁴ Poznatky ze soudně lékařské expertizy bývají pro průběh vyšetřování často klíčové.

Dále je nezbytné ohledat místo nálezu a místo činu. Tato dvě místa totiž obvykle nebývají shodná, neboť se pachatel po spáchání vraždy snaží tělo oběti přemístit a ukrýt. O této skutečnosti pak často vypovídá mnoho rozporů s běžnými situacemi. Příkladem může být neexistence určitého druhu stop, ukrytí mrtvoly pod roštím či zeminou, ale rovněž i přítomnost stop po vlečení oběti, obuvi nebo dopravních prostředcích. Běžné také bývají příznaky manipulace s tělem, které vyhodnocuje soudní lékař. Samotný postup

¹⁰³ CHMELÍK, Jan. *Místo činu a znalecké dokazování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-86898-42-3. s. 57–61.

¹⁰⁴ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-547-0. s. 231–232.

ohledání prostoru a zajišťování stop se však zvlášť neliší od postupu u jiných trestných činů.

Dalším úkonem je výslech oznamovatele, jehož cílem je zjistit, kdy a na jakém místě dotyčný mrtvolu našel, zda oběť znal a zda v okolí nenalezl i něco dalšího, co by s trestným činem mohlo souviset, tedy např. zbraň. Pokud navíc spatřil pachatele, zaměřuje se výslech na zjištění jeho popisu, způsob jednání během činu i bezprostředně po něm a na směr jeho odchodu z místa činu.

Jestliže okolnosti nasvědčují tomu, že by pachatel mohl být krátce po spáchání činu zadržen, zahajuje se jeho pronásledování či pátrání po tzv. horké stopě.

V případě, že je známa totožnost oběti, vyslýchají se rovněž její blízké osoby. Okruh těchto otázek však závisí na podrobnostech daného případu. Obecně se však zjišťují informace týkající se způsobu života oběti, zda se v okolí místa činu pohybovala pravidelně, zda se v poslední době seznámila s někým novým apod.¹⁰⁵

3.7 Zvláštnosti vyšetřovacích verzí, plánování a organizace vyšetřování

Aby mohly být v případě sexuální vraždy vytýčené vyšetřovací verze, je nejprve nutné podrobně se seznámit s místem činu a místem nálezu mrtvolky, s doposud nashromážděnými stopami a s výsledky soudní pitvy, které bývají obzvlášť významné. Díky těmto poznatkům je pak možné začít vytvářet předpoklady o tom, co se stalo.

U vražd se často vytyčují verze na základě informací o místě činu, situaci, která na něm nastala a stop, které na něm byly zjištěny. V souvislosti s místem činu ale musí být nejdříve zjištěno, z jakého důvodu se na něm oběť nacházela a proč si ho pachatel ke spáchání vraždy vybral. Odpovědi na tyto

¹⁰⁵ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-547-0. s. 230–232.

otázky pak představují základ pro tvorbu konkrétních verzí. Pokud tedy např. byla oběť zavražděna na místě, ke kterému neměla žádný vztah a bylo pro ni zcela náhodné, bude se předpokládat, že se s pachatelem znala, důvěřovala mu a nechala se jím na toto místo vylákat.

Další verze se vytyčují na základě způsobu spáchání činu a jeho utajování. Vzhledem k tomu, že se způsob spáchání promítá do stop, lze na jejich základě vytyčit motiv jednání, od kterého se současně odráží i osoba pachatele. Např. u vraždy se sexuálním motivem a příznaky sexuální deviace pachatele se tyto příznaky následně projeví také ve stopách na místě činu, těle oběti i těle pachatele. Ze způsobu spáchání lze vyvodit i některé vlastnosti a schopnosti pachatele, ať už v závislosti na intenzitě útoku či jeho zacházení s konkrétní zbraní. Dále také bývá možné vytyčit verze o přípravě vraždy či verze vyplývající ze způsobu utajování. Jestliže např. pachatel oběť uškrtil kusem oděvu a následně ji na místě činu ponechal i přesto, že patrně nebyl v časové tísní, lze usuzovat, že vražda byla předem nepřipravená a pachatel oběť blíže neznal.

Další možností je také vytyčení verzí na základě informací o osobě oběti. Pokud totiž byla totožnost oběti zjištěna, lze získat podrobnosti o jejím předchozím způsobu života, vztazích, zálibách apod. Na základě toho je možné určit okruh lidí, kteří o těchto informacích rovněž věděli a v souvislosti s nimi mohli mít motiv k usmrcení dotyčné osoby.

Vzhledem k tomu, že vraždy bývají vyšetřovány týmem osob, je potřeba mít vypracovaný plán, který zahrnuje organizaci práce, koordinaci úkonů a tím i rychlost vyšetřování, která bývá zásadní. Obzvláště u sexuálně motivovaných vražd totiž existuje reálné riziko recidivy pachatele.¹⁰⁶

¹⁰⁶ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-547-0. s. 232–234.

3.8 Zvláštnosti následných úkonů

Jedním z následných úkonů je výslech obviněného, který je velmi náročný a vyžaduje důkladnou přípravu. Jelikož pachatel sexuálně motivované vraždy často bývá i jediným svědkem tohoto trestného činu, je možné objasnit některé okolnosti případu pouze na základě jeho výpovědi. Lze však očekávat, že bude mnoho skutečností zatajovat a popírat. I přesto je ale vhodné nechat pachatele nejprve volně hovořit. Poté je nezbytné zaměřit výslech na detailní otázky a získané informace průběžně ověřovat. Orgány činné v trestním řízení by se měly především pokusit zjistit, jaké byly okolnosti přípravy trestného činu, tedy v jakých činnostech přesně spočívala, co spáchání sexuálně motivované vraždě předcházelo, zda mezi sebou měli pachatel s obětí nějaký vztah či co se odehrálo těsně před činem. Dále je potřeba získat detailní popis celého dne obviněného a zjistit samotný průběh vraždy, konkrétně jaký byl mechanismus spáchání činu, jaké k němu byly použity prostředky nebo jakým způsobem se oběť bránila. Důležité jsou také informace o jednotlivých jednáních po spáchané vraždě zahrnující např. manipulaci s mrtvolou, utajování činu apod.¹⁰⁷

Mezi další následné úkony patří i výslechy svědků. Jejich obsah se odvíjí především od toho, jaké informace dotyčná osoba o trestném činu má. Může se totiž jednat o svědka, který celou událost pozoroval, nebo naopak pouze slyšel volání o pomoc. Na základě toho se pak volí okruh otázek, které by mohly přispět k objasnění spáchaného činu. Nejčastěji se zjišťuje, kdy a kde k události došlo, jaké měl svědek při činu postavení, tedy zda událost či její část viděl, slyšel nebo se o ní dozvěděl jiným způsobem, co na místě dělal, zda měl k oběti nebo pachateli vztah atd. Zaměření výslechu je rovněž podmíněno i vztahu svědka k daným osobám, a především pak okolnostem trestného činu, které mají být dokázány.¹⁰⁸

¹⁰⁷ PORADA, Viktor. *Kriminalistická metodika vyšetřování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-042-0. s. 96–97.

¹⁰⁸ Tamtéž. s. 97–98.

U všech vražd, včetně sexuálně motivovaných, je také nařízeno vyšetření duševního stavu obviněného. Zatímco přítomnost duševní choroby či poruchy spadá do kompetencí psychiatrů, motivaci a pohnutky zjišťuje psycholog. U sexuálně motivovaných vražd je navíc vhodné přibrat i sexuologa.

Dalšími možnými úkony při vyšetřování mohou být jednotlivé expertizy, ale i rekognice, rekonstrukce trestného činu, vyšetřovací experiment, domovní prohlídka atd.¹⁰⁹

3.9 Zvláštnosti zapojení veřejnosti

Při objasňování sexuálně motivovaných vražd je vhodné zapojit veřejnost především při pátrání po pachateli (známém i neznámém) a pohřešovaných osobách. Lidé si totiž často všímají detailů, díky kterým může při vyšetřování dojít ke značnému posunu. Nejvhodnějším způsobem zapojení bývá výzva v hromadných sdělovacích prostředcích, kde je potřeba uvést hlavní vlastnosti dotyčné osoby, aby ji občané případně mohli ztotožnit. Neméně užitečné bývají také informace o tom, s kým se hledané osoby vídaly, jaký vedly život, či zda se v poslední době nechovaly jinak než obvykle.¹¹⁰

3.10 Prevence

Prevence v případě sexuálních vražd bývá velmi náročná, téměř nemožná. Opatření by měla směřovat především na posílení bezpečnostních prvků a policejních hlídek. Důležitá je také osvěta obyvatelstva, aby se lidé vyhýbali rizikovým místům a aktivitám, jako je stopování vozidel či noční návrat domů neosvětlenou lokalitou.¹¹¹

¹⁰⁹ PORADA, Viktor. *Kriminalistická metodika vyšetřování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-042-0. s. 97–99.

¹¹⁰ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9. s. 435.

¹¹¹ Tamtéž. s. 435.

4 Pomoc obětem a jejich práva

Oběti násilných trestných činů v sexuální oblasti vyžadují specifický přístup. Jejich reakce na prožitou událost mohou být velmi individuální, od strachu a nedůvěry až po lhostejnost. Každý jedinec však ventiluje své emoce jiným způsobem, a proto ani v případě, že poškozená osoba působí vyrovnaně, nesmí dojít ke snižování závažnosti dané situace. Ve většině případů se totiž oběť takového trestného činu potýká s pocitem zneuctění, ztrácí pocit autonomie a nedůvěřuje nejen svému okolí, ale i sobě. U některých z těchto osob se dokonce může projevit posttraumatická stresová porucha nebo jiné, někdy i doživotní následky.¹¹²

Aby byly dopady trestné činnosti pro oběti co nejmenší a byla jim zaručena ochrana, upravuje zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů některá jejich práva.

Oběti tak mají především právo na respektování jejich osobnosti a důstojnosti, zdvořilý a šetrný přístup, a to nejen ze strany orgánů činných v trestním řízení. Právě nevhodné jednání totiž může zapříčinit sekundární viktimizaci. Vzhledem k tomu, že pro mnoho obětí je náročné o trestném činu hovořit, mohou jít ve většině případů k výsledku, podání vysvětlení nebo jinému úkonu v doprovodu důvěrníka, který jim bude psychickou oporou. Tento postup přispívá i k samotnému vyšetřování, neboť přítomnost dané osoby může ovlivnit ochotu oběti vypovídat. Dále oběť může požádat o konkrétní pohlaví vyšetřovatele, kterým bude vyslýchána, aby se při intimních otázkách, které jsou u sexuálně motivovaných trestných činů nevyhnutelné, necítila ještě více nekomfortně. Pokud však dotazy považuje za nemístné, může proti jejich zaměření podat námitky. Nelze také opomenout právo na poskytnutí odborné pomoci, ať už ve formě psychologických či právních služeb, restorativních programů apod. Tento druh podpory je obzvláště důležitý, neboť dotyčným osobám často umožňuje překonat trauma a vrátit se k běžnému životu. Zákon ale rovněž zahrnuje i právo na informace,

¹¹² ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Policejní psychologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. ISBN 80-86898-73-3. s. 203–208.

které se týkají věci, ve které se dotyčná osoba stala obětí, právo na ochranu před hrozícím nebezpečím, právo na ochranu soukromí a mnoho dalších. Individuálně jsou pak vymezena práva zvláště zranitelných osob.¹¹³ Pokud je navíc oběť současně poškozeným v trestním řízení, má také práva vyplývající z trestního řádu.

¹¹³ Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů), v platném znění. In: *Sbírka zákonů*. ISSN: 1211-1244.

5 Výzkumná část

Výzkumná část demonstruje prostřednictvím rozhovorů se specialisty z dané oblasti některé postupy a poznatky vyplývající z jednotlivých trestných činů a jejich metodik vyšetřování na reálné příklady z praxe.

Cílem výzkumné činnosti je na základě analýzy a komparace jednotlivých odpovědí zodpovědět výzkumnou otázku, zda se v praxi mezi sebou mohou jednotlivé poznatky a postupy vyšetřování násilných trestných činů se sexuálním podtextem výrazně lišit.

5.1 Metody výzkumné činnosti

V práci byla za účelem sběru dat využita kvalitativní metoda ve formě řízených rozhovorů, které byly uskutečněny se třemi specialisty z oboru. Každému respondentovi bylo položeno celkem sedm otázek, které se svým obsahem týkaly sexuálně motivovaných násilných trestných činů. Otázky byly pro všechny respondenty shodné.

Předmětem zjištění je analýza a komparace jednotlivých odpovědí.

V rámci rozhovorů byly respondentům položeny následující otázky:

1. Mnoho lidí, a to včetně některých expertů, zastává názor, že oběti si k trestnému činu znásilnění „dopomáhají“ samy svým vyzývavým stylem oblékání či chováním. Můžete na základě svých zkušeností tuto domněnku potvrdit, případně vyvrátit?
2. Znásilnění obvykle představuje pro oběť traumatizující zkušenost, o které nechce hovořit. Během výslechu se proto musí postupovat tak, aby nedošlo k sekundární viktimizaci oběti. Upřednostňuje se v takových případech výslech osobou stejného pohlaví jako je poškozená osoba?
3. Jaké dotazy je vhodné zvolit při výslechu oběti trestného činu znásilnění a na základě jakých faktorů se pro takové dotazy dotyčný rozhoduje?

4. Specifickým rysem znásilnění je vysoká latence. Myslíte, že lze přispět (eventuelně jak) k jejímu poklesu, nebo jde o tak citlivou problematiku, že její úbytek není reálný?
5. Jedním z prostředků k dosažení cíle sexuálního nátlaku je zneužití postavení pachatele a z něj vyplývající důvěryhodnosti a vlivu. V jaké profesi k tomuto způsobu páchaní trestného činu dochází nejčastěji?
6. Vraždy nejčastěji bývají spáchány pachatelem, který svou oběť znal. Platí toto v podobném měřítku i u sexuálně motivovaných vražd, nebo je tomu vzhledem k jejich specifickému charakteru jinak?
7. Jak se postupuje v případě, kdy vznikne podezření, že je pachatelem jednoho z výše uvedených trestných činů příslušník policie, který je seznámen se způsoby vyšetřování?

5.2 Respondenti

Řízené rozhovory byly uskutečněny s odborníky z praxe, kteří na základě své specializace a dlouholetých zkušeností mohli k dané problematice přispět svými názory a poznatky, které během výkonu povolání získali.

První rozhovor poskytl vrchní rada plk. Mgr. Libor Grepl, jehož profesní činnost u Policie ČR začala v roce 1999 u hlídkové služby Obvodního ředitelství Praha 1, MOP Můstek. Následně vykonával funkci zpracovatele na Obvodním ředitelství police Praha 1, MOP Benediktská. Od roku 2007 pracoval jako vyšetřovatel na Službě kriminální policie a vyšetřování Obvodního ředitelství Praha 1 (OOK – oddělení násilí), poté u Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu Služby kriminální policie a vyšetřování (odbor násilí) a nakonec u Národní centrály proti organizovanému zločinu Služby kriminální policie a vyšetřování, sekce organizovaného zločinu (rovněž odbor násilí). Zde v roce 2016 nastoupil do funkce koordinátora trestního řízení, ve které setrval až do roku 2019. Poté začal působit jako koordinátor trestního řízení u Generální inspekce bezpečnostních sborů, kde je doposud.

Druhý rozhovor byl uskutečněn s pplk. Ing. Pavlem Kubičkem, který pracoval jako vyšetřovatel Policie ČR, postupně na Obvodním úřadu vyšetřování Prahy 8, přejmenovaném po reorganizaci na Obvodní ředitelství, dále na Službě kriminální policie a vyšetřování, následně na Krajském ředitelství hl. m. Prahy a svou službu ukončil na inspekci (postupem doby došlo několikrát ke změně názvu z Inspekce ministra vnitra na Inspekci Policie ČR a po jejím oddělení od policie pod názvem Generální inspekce bezpečnostních sborů). Dle jeho slov to byla práce na všech úrovních zajímavá a náročná, často se nehledělo na čas a bylo důležitější splnit určitý úkol, tedy odhalit, usvědčit a před soud postavit pachatele trestné činnosti.

Další respondent si nepřál být jmenovitě uveden. Jeho profesní zkušenost u Policie ČR však činí 20 let, z toho 17 let na Oddělení obecné kriminality, nejprve okresního ředitelství, později územního odboru (vzhledem k přejmenování). Tam se zabýval především odhalováním mravnostní trestné činnosti, odhalováním trestné činnosti páchané mládeží a na mládeži či odhalováním drogové trestné činnosti. Přibližně 10 let před skončením služebního poměru u PČR byla jeho pracovní náplní převážně drogová trestná činnost, ale v rámci výjezdů byl i v posledních letech u oznámení trestného činu znásilnění několikrát.

5.3 Výstupy z výzkumného šetření

Tato kapitola vyhodnocuje jednotlivé odpovědi získané z řízených rozhovorů.

Otázka č. 1)

Mnoho lidí, a to včetně některých expertů, zastává názor, že oběti si k trestnému činu znásilnění „dopomáhají“ samy svým vyzývavým stylem oblékání či chováním. Můžete na základě svých zkušeností tuto domněnku potvrdit, případně vyvrátit?

Na podíl viny oběti při znásilnění měli všichni respondenti shodný názor. Dle jejich mínění nedochází k takovému deliktu zaviněním poškozené osoby. Přestože však tuto domněnku zcela vyvrátili, ve dvou případech bylo podotknuto, že oběť někdy může svým jednáním zvyšovat riziko spáchání činu.

Otázka č. 2)

Znásilnění obvykle představuje pro oběť traumatizující zkušenost, o které nechce hovořit. Během výslechu se proto musí postupovat tak, aby nedošlo k sekundární viktimizaci oběti. Upřednostňuje se v takových případech výslech osobou stejného pohlaví jako je poškozená osoba?

U druhé otázky se všichni oslovení shodli, že k uvedenému postupu dochází zpravidla vždy, pokud to situace umožňuje. V případě, že zajištění takové osoby není v daný okamžik možné, je kladen důraz na empatický přístup k oběti a provádí se jen prvotní úkony, které jsou neodkladné.

Otázka č. 3)

Jaké dotazy je vhodné zvolit při výslechu oběti trestného činu znásilnění a na základě jakých faktorů se pro takové dotazy dotyčný rozhoduje?

I přesto, že názory respondentů mohly být na volbu vhodných dotazů při výslechu znásilnění poměrně různorodé, byla mezi nimi naopak značná shoda a vzájemně se propojovaly. Jako výčet lze uvést především jasné a stručné dotazy pokládané vyškolenými specialisty, kteří se k oběti chovají empaticky a taktně.

Otázka č. 4)

Specifickým rysem znásilnění je vysoká latence. Myslíte, že lze přispět (eventuelně jak) k jejímu poklesu, nebo jde o tak citlivou problematiku, že její úbytek není reálný?

Na ovlivnění míry latence bylo pohlíženo mírně odlišně. Dva oslovení uvedli, že jejího snížení docílit lze, a to především osvětou v této oblasti. Dále je potřeba budovat dobré jméno orgánů činných v trestním řízení, aby se oběti nemuseli obávat procesu vyšetřování. Třetí respondent se však domnívá, že pravděpodobnost jejího úbytku je vzhledem k intimnímu charakteru minimální. Motivaci vedoucí k oznámení znásilnění spatřuje pouze v případě, kdy by se oběť snažila zabránit dalšímu jednání pachatele. Možnost poklesu tedy nevylučuje, ale zároveň nepovažuje za příliš aktuální.

Otázka č. 5)

Jedním z prostředků k dosažení cíle sexuálního nátlaku je zneužití postavení pachatele a z něj vyplývající důvěryhodnosti a vlivu. V jaké profesi k tomuto způsobu páchaní trestného činu dochází nejčastěji?

V tomto případě se jednotlivé odpovědi opět mírně liší. Dva ze tří oslovených uvedli, že samotná profese nepřevládá žádná, neboť není klíčovým faktorem. Dle jednoho z nich jde spíše o vztah nadřazenosti a podřazenosti. Třetí respondent naopak uvedl konkrétní profese, a to kantora, vysokého manažera, duchovního, politika, ale i příslušníka bezpečnostního sboru. Je tedy patrné, že se jedná především o vysoce postavené funkce, z čehož vyplývá pocit moci, který se zmíněnou nadřazeností úzce souvisí.

Otázka č. 6)

Vraždy nejčastěji bývají spáchány pachatelem, který svou oběť znal. Platí toto v podobném měřítku i u sexuálně motivovaných vražd, nebo je tomu vzhledem k jejich specifickému charakteru jinak?

K této otázce se vyjádřili pouze dva oslovení, neboť třetí se během své praxe s tímto trestným činem osobně nesetkal. Zatímco první respondent uvedl, že toto pravidlo platí i v případě sexuálně motivovaných vražd, z odpovědi druhé vyplývá, tomu tak být nemusí.

Otázka č. 7)

Jak se postupuje v případě, kdy vznikne podezření, že je pachatelem jednoho z výše uvedených trestných činů příslušník policie, který je seznámen se způsoby vyšetřování?

Všichni respondenti uvedli, že při podezření se takový případ automaticky předává k prověření Generální inspekci bezpečnostních sborů. Při samotném vyšetřování se ale uplatňují standardní postupy, pouze je potřeba větší obezřetnosti.

V rámci řízených rozhovorů byl kladen důraz na individuální postoje a zkušenosti odborníků z oboru. Na základě toho mohl vzniknout náhled na některé konkrétní situace a okolnosti, se kterými se v souvislosti s násilnými sexuálně motivovanými trestnými činy lze v praxi setkat.

Cílem výzkumné části pak bylo jednotlivé odpovědi porovnat a určit, zda se výrazně rozcházejí.

Z výsledků lze stanovit, že až na drobné odchylky se poznatky a postupy v praxi zásadně neliší. Tyto rozdíly jsou pak zapříčiněny především jedinečností každého případu a s tím souvisejícími zkušenostmi odborníků, kteří se na jeho vyšetřování podíleli.

Závěr

Sexuálně motivované násilné trestné činy vzbuzují celou řadu emocí. I přes stále se zvyšující informovanost veřejnosti však zůstává ve společnosti tato problematika převážně tabu. Oběti se proto často obávají trestný čin oznámit, čímž narůstá už tak vysoká latence. Někdy dokonce vzhledem k usmrcení nemohou vypovídat vůbec. Na základě toho bývá odhalování a vyšetřování takových případů velmi náročné a doprovázené mnoha zvláštnostmi. K tomuto účelu se proto využívají metodiky vyšetřování jednotlivých trestných činů, které mohou celý proces objasňování výrazně usnadnit.

Diplomová práce nabízí ucelený náhled na některé násilné trestné činy se sexuálním podtextem a jejich metodiky vyšetřování po teoretické, ale i praktické stránce, aby mohla vyniknout jejich singularita a s tím související význam metodik.

Teoretická část nejprve směřovala ke stručnému vymezení jednotlivých trestných činů a jejich právnímu ukotvení, což bylo nezbytné pro následující kapitoly. Ty se pak zabývaly metodikami vyšetřování trestných činů znásilnění a sexuálně motivovaných vražd. Jejich výběr nebyl náhodný. I přesto, že je mezi nimi výrazný kontrast co do počtu registrovaných případů za rok, úzce spolu souvisí. Znásilnění totiž může v mnoha případech sexuální vraždě předcházet. I když dochází k sexuální vraždě v České republice průměrně jednou za rok, jde o tak závažný zločin, že je potřeba věnovat mu značnou pozornost. Vzhledem k tomu, že se ale jedná o velmi rozsáhlé téma, nebylo možné do práce zahrnout metodiky vyšetřování dalších trestných činů z této oblasti. Nastíněna však byla pomoc obětem a jejich práva, jejichž význam je nezastupitelný.

Cílem práce pak bylo prostřednictvím řízených rozhovorů s odborníky z oboru znázornit některé postupy a poznatky vyplývající z daných trestných činů a metodik vyšetřování na reálné příklady z praxe, a na základě odpovědí zodpovědět výzkumnou otázku, zda se v praxi mohou tyto poznatky a postupy mezi sebou vzájemně lišit. Každému ze tří oslovených proto bylo položeno

sedm otázek, jejichž obsah byl pro všechny totožný. Praktická část se následně zaměřila na vyhodnocení jednotlivých odpovědí, aby mohly vyniknout individuální zkušenosti každého z respondentů. U čtyř otázek, tedy u více než poloviny, byly odpovědi shodné. U další z nich sice jeden z oslovených s ostatními zcela nesouhlasil, ale zároveň možnost nevyvrátil, takže rovněž nelze mluvit o zásadní neshodě. Šestou otázku si dva respondenti vyložili mírně odlišně. I přesto spolu ale odpovědi vzájemně souvisely. K úplnému rozporu názorů tak došlo pouze u jedné z otázek. Té se navíc zúčastnili pouze dva oslovení, neboť třetí se k jejímu zodpovězení necítil být kompetentním. Z dosažených výsledků tak lze konstatovat, že k výrazným odlišnostem v praxi nedochází, z čehož vyplývá i odpověď na výzkumnou otázku. Metodiky vyšetřování proto skutečně při objasňování trestných činů mají své opodstatnění a mohou být velmi přínosné.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Monografie

BLATNÍKOVÁ, Šárka, Petra FARIDOVÁ a Petr ZEMAN. *Násilná sexuální kriminalita – téma pro experty i veřejnost*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2014. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-143-1.

BRYCE, India a Wayne PETHERICK. *Child Sexual Abuse*. London: Elsevier Science, 2020. ISBN 9780128194355.

CEJP, Martin. *Kriminologický výzkum: praktická příručka*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. Pro praxi. ISBN 978-80-7380-743-6.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 3., upravené vydání Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-461-9.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Kriminální psychologie*. Praha: Eurounion, 1998. ISBN 80-85858-70-3.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Policejní psychologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. ISBN 80-86898-73-3.

DIANIŠKA, Gustáv. *Kriminológia*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 9788073803445.

DUNOVSKÝ, Jiří. *Problematika dětských práv a komerčního sexuálního zneužívání dětí u nás a ve světě*. Praha: Grada, 2005. ISBN 80-247-1201-6.

FERGUSON, Claire, Brent TURVEY a Wayne PETHERICK. *Forensic Criminology*. US: Elsevier Science, 2009. ISBN 9780123750716.

GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-554-5.

CHMELÍK, Jan. *Místo činu a znalecké dokazování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-86898-42-3.

- JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 4. vyd. Praha: Leges, 2014. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-044-4.
- KONRÁD, Zdeněk a Jiří STRAUS. *Kriminalistika: teorie, metodologie a metody kriminalistické techniky*. 2. rozšíření vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-869-3.
- KONRÁD, Zdeněk a Jitka VESELÁ. *Rekognice*. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2008. ISBN 978-80-7251-269-0.
- KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-547-0.
- KONRÁD, Zdeněk. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. 3. nezm. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky, 1999. ISBN 80-7251-023-1.
- KONRÁD, Zdeněk. *Některé zvláštní způsoby dokazování: kriminalistické problémy teorie a praxe*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2017. ISBN 978-80-7251-477-9.
- KONRÁD, Zdeněk. *Prověrka výpovědi na místě*. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2006. ISBN 80-7251-221-8.
- KOVÁŘ, Petr. *Sexuální agrese: znásilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf, 2008. Jessenius. ISBN 978-80-7345-161-5.
- MATIÁŠEK, Jan, Vladimír PRERAD a Ján KRAVČÍK. *Metodika vyšetřování sexuálních násilných trestných činů: Kriminalistické praktikum*. Praha: Universita Karlova, 1967.
- MUSIL, Jan. *Kriminalistika: vybrané problémy teorie a metodologie*. Praha: Policejní akademie České republiky, 2001. ISBN 80-7251-080-0.
- MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9.

MUSIL, Jan a kolektiv. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. Praha: Univerzita Karlova, 1992. ISBN 80-7066-602-1.

NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty a studenty Policejní akademie České republiky v Praze*. Praha: Abook, 2017. ISBN 978-80-906974-0-9.

NĚMEC, Miroslav. *Teorie a metodologie kriminalistiky pro magisterské studium*. Praha: Abook, 2018. ISBN 978-80-906974-1-6.

NĚMEC, Miroslav. *Teorie a metodologie kriminalistiky pro magisterské studium*. Praha: Abook, 2019. ISBN 978-80-906974-2-3.

NOVOTNÝ, František. *Praktika z trestního práva hmotného a trestního práva procesního*. 2. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. ISBN 978-80-7380-734-4.

NOVOTNÝ, František. *Trestní právo hmotné*. 4. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-651-4.

NOVOTNÝ, František. *Trestní právo procesní*. 2. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-677-4.

PORADA, Viktor. *Kriminalistická metodika vyšetřování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-042-0.

PORADA, Viktor. *Kriminalistika: technické, forenzní a kybernetické aspekty*. 2. aktualizované a rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. ISBN 978-80-7380-741-2.

STRAUS, Jiří a František VAVERA. *Slovník kriminalistických pojmů a osobností*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-258-5.

STRAUS, Jiří. *Kriminalistická metodika*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-124-3.

ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5.

Trestní právo: (soubor zákonů). Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016-. ISBN 978-80-7380-707-8.

VANÍČKOVÁ, Eva, Kamil PROVAZNÍK a Zuzana HADJ-MOUSSOVÁ. *Sexuální zneužívání dětí*. Praha: Karolinum, 1997, 1. díl. ISBN 80-7184-479-9.

ZOUBKOVÁ, Ivana. *Aktuální problémy kriminologie: pro studenty magisterského studijního programu*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2018. ISBN 978-80-7251-491-5.

ZOUBKOVÁ, Ivana. *Kriminologický slovník*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. ISBN 978-80-7380-312-4.

Časopisecké články

ČÁP, Jan. *Aplikace zkoušky spolehlivosti*. *Bezpečnostní teorie a praxe*. 2021 (4). ISSN 1801-8211.

KRAUS, Pavel. *Případ Václava Mrázka: Rozbor série sexuálních vražd*. *Kriminalistický sborník*. 1994 (9).

ORENDÁČ, Ondřej. *Fantóm z Kerty*. *Kriminalistický sborník*. 2019 (3).

STACH, Jan. *Metodika vyšetřování vražd*. *Kriminalistický sborník*. 2006 (2).

STOLÍN, Martin. *Rozbor sexuálních vražd*. *Prevence úrazů, otrav a násilí*. 2005 (2). ISSN 1804-7858.

ŠULC, Viktorín. *Vražedná přesmyčka*. *Kriminalistický sborník*. 2019 (1).

Zákonná úprava

Zákon č. 40/2009 Sb., *trestní zákoník*, v platném znění. In: *Sbírka zákonů*. ISSN: 1211-1244.

Zákon č. 45/2013 Sb., *o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů)*, v platném znění. In: *Sbírka zákonů*. ISSN: 1211-1244.

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), v platném znění. In: *Sbírka zákonů*. ISSN: 1211-1244.

Webové stránky a elektronické zdroje

Kriminalita – Policie České republiky. Úvodní strana – Policie České republiky [online]. Copyright © 2021 Policie ČR, všechna práva vyhrazena [cit. 20.02.2022]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>

Krimi servis Hlaváček » Krim. taktika. *Krimi servis Hlaváček » Editoriály* [online]. Copyright © 2007 [cit. 01.03.2022]. Dostupné z: <http://www.krimi-servis.cz/?cat=12>

Statistické přehledy kriminality za rok 2021 - Policie České republiky. *Úvodní strana – Policie České republiky* [online]. Copyright © 2021 Policie ČR, všechna práva vyhrazena [cit. 20.02.2022]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2021.aspx>

Seznam příloh

Příloha 1 – Rozhovor s vrchním radou plk. Liborem Greplem

Příloha 2 – Rozhovor s pplk. Ing. Bc. Pavlem Kubičím

Příloha 3 – Rozhovor s anonymním respondentem

Příloha 1

Rozhovor s vrchní radou plk. Mgr. Liborem Greplem

Otázka č. 1)

Mnoho lidí, a to včetně některých expertů, zastává názor, že oběti si k trestnému činu znásilnění „dopomáhají“ samy svým vyzývavým stylem oblékání či chováním. Můžete na základě svých zkušeností tuto domněnku potvrdit, případně vyvrátit?

Takto bych to úplně nedefinoval. Ve svých odpovědích se zaměřím na ženy, které se oběťmi znásilnění nebo sexuálního násilí obecně, stávají ve velké většině případů. Je nesporným faktem, že určitý typ žen se rád obléká vyzývavě a nepřemýšlí při tom, kam, kdy a za jakých okolností se takto oděn a upraven vydá, s kým se tam setká nebo může setkat, že tam bude požívat alkohol atp. Domnívám se, že takovým osobám pak hrozí určité, větší či menší nebezpečí vždy a vznik a stupeň takového nebezpečí je ovlivněn tímto minimálně nezodpovědným chováním. Nicméně, pokud je taková žena znásilněna, nikdy to nemůže být její vina, ta vina je vždy a kompletně na straně agresora. Jakákoliv vina na straně oběti je podle mého názoru iluzorní představa.

Otázka č. 2)

Znásilnění obvykle představuje pro oběť traumatizující zkušenost, o které nechce hovořit. Během výslechu se proto musí postupovat tak, aby nedošlo k sekundární viktimizaci oběti. Upřednostňuje se v takových případech výslech osobou stejného pohlaví jako je poškozená osoba?

Jednoznačně. Osobně si nedokážu představit situaci, kdy by znásilněnou ženu vyslychal muž, byť jakkoliv schopný, vzdělaný, empatický a důvěryhodný. I když se tak někdy určitě děje. Zkoušet něco takového osobně považuji za velké riziko, nikdy dopředu nemůžeme vědět, jak taková znásilněná žena bude reagovat. Výsledkem by také mohlo být to, že výslech bude kvůli jeho obsahu nepoužitelný a pachateli jeho předchozí jednání projde. Zde bych nic neriskoval

a vyslychajiciho bych stanovil jako osobu stejného pohlaví jako oběť. Ta možnost je tady vždycky.

Otázka č. 3)

Jaké dotazy je vhodné zvolit při výslechu oběti trestného činu znásilnění a na základě jakých faktorů se pro takové dotazy dotyčný rozhoduje?

Jasně, srozumitelné a stručné. Výslech tohoto typu vyžaduje kvalitní a odbornou přípravu. Otázky musejí být předem připravené a takové, aby na ně byla možnost jednoznačné, vyčerpávající, přesné, ale zároveň i stručné odpovědi. Je potřeba šetřit osobnost oběti i v tomto smyslu. Zároveň nesmí být nic důležitého opominuto či vysvětleno. V tomto smyslu jsou na vyslychajiciho kladeny skutečně vysoké odborné nároky. Velký význam zde má institut důvěrníka, který musí být oběti vždy umožněn a jeho přínos je nesporný.

Otázka č. 4)

Specifickým rysem znásilnění je vysoká latence. Myslíte, že lze přispět (eventuelně jak) k jejímu poklesu, nebo jde o tak citlivou problematiku, že její úbytek není reálný?

Latenci tohoto druhu trestné činnosti lze snížit důkladnou osvětou v této oblasti a také mj. budováním dobrého jména policie a OČTŘ obecně. Když budou občané vědět, že máme v ČR skutečně profesionální a empatický policejní sbor, nebudou se bát oznamovat rozličnou latentní trestnou činnost, včetně trestné činnosti se sexuálním podtextem. Pokud bude oběť vědět, že se o ní policejní orgán dokáže postarat tak, že její další trauma bude minimální, může to přispět i ke snížení latence. Zároveň ale lidé musejí vědět, že oznamovat smyšlené sexuální útoky se jim nevyplatí. Za svou praxi jsem právě takových znásilnění a pokusů o ně, kde se nakonec jednoznačně prokázalo, že si je oběť vymyslela, řešil opravdu mnoho, zejména v době, kdy jsem pravidelně sloužil stálou výjezdovou službu. Důvodů, proč si lidé různá napadení, a to i sexuální vymýšlejí, je značné množství. Většinou se jedná o akt msty nebo pokus o zakrytí jiného problému.

Otázka č. 5)

Jedním z prostředků k dosažení cíle sexuálního nátlaku je zneužití postavení pachatele a z něj vyplývající důvěryhodnosti a vlivu. V jaké profesi k tomuto způsobu páchaní trestného činu dochází nejčastěji?

Kantor, vysoký manažer, duchovní, politik, bohužel i příslušník bezpečnostního sboru.

Otázka č. 6)

Vraždy nejčastěji bývají spáchány pachatelem, který svou oběť znal. Platí toto v podobném měřítku i u sexuálně motivovaných vražd, nebo je tomu vzhledem k jejich specifickému charakteru jinak?

Ano, platí beze zbytku.

Otázka č. 7)

Jak se postupuje v případě, kdy vznikne podezření, že je pachatelem jednoho z výše uvedených trestných činů příslušník policie, který je seznámen se způsoby vyšetřování?

Jako v případě každého jiného člověka. Platí vše, co jsem předtím uvedl. Na GIBS pracují a jsou nově přijímáni pouze příslušníci, kteří jsou odborně, profesně i lidsky na velmi vysoké úrovni. Jsme si dobře vědomi, že naši protivníci z řad podezřelých příslušníků a zaměstnanců bezpečnostních sborů mají vyšší právní povědomí a znají metody a formy práce GIBS. My se snažíme co do vzdělání, poznání a zvolených metod být vždy krok před těmito podezřelými osobami a využívat všechny prostředky, které nám trestní předpisy předkládají. Obecně lze říct, že jsme při vedení trestního řízení obezřetnější, pečlivější a snažíme se být připravenější, než kdyby byla pachatelem trestného činu civilní osoba. Samozřejmě je rozdíl, kdy před námi sedí příslušník, který má odsloužen rok u bezpečnostního sboru, než když máme podezřelého či obviněného někoho, kdo slouží u policie 20 let, a to na pozici, kde denně pracuje např. s operativně pátracími prostředky. K tomu je ale potřeba dodat, že odhalených trestných činů se sexuálním podtextem u příslušníků či zaměstnanců

bezpečnostních sborů jsou za rok pouze jednotky případů. Obecně platí, že v bezpečnostních sborech pracuje drtivá většina příslušníků a zaměstnanců, kteří jsou slušní a poctiví a GIBS o ně nemá zájem, tedy z hlediska represivního.

Příloha 2

Rozhovor s pplk. Ing. Bc. Pavlem Kubičikem

Otázka č. 1)

Mnoho lidí, a to včetně některých expertů, zastává názor, že oběti si k trestnému činu znásilnění „dopomáhají“ samy svým vyzývavým stylem oblékání či chováním. Můžete na základě svých zkušeností tuto domněnku potvrdit, případně vyvrátit?

Není to pravidlem, ale v některých případech může vyzývavé chování provokovat k podobnému jednání. Příkladem mohou být různá znásilnění po návštěvě diskotéky, koncertu a podobné kulturní akce. Nelze ale mluvit o příčině.

Otázka č. 2)

Znásilnění obvykle představuje pro oběť traumatizující zkušenost, o které nechce hovořit. Během výslechu se proto musí postupovat tak, aby nedošlo k sekundární viktimizaci oběti. Upřednostňuje se v takových případech výslech osobou stejného pohlaví jako je poškozená osoba?

Ano, upřednostňuje, ovšem jsou situace, kdy vyslychající osobu stejného pohlaví k úkonu zajistit nelze. Tzv. výjezdy, tedy výjezdové skupiny, jsou složeny z vyšetřovatele, kriminalisty a kriminalistického technika. Bývají ještě zesílení tzv. „po linii“, tedy specialisté z dané problematiky, ale i ten nemusí být vždy požadovaného pohlaví. Takže prvotní úkony, neodkladné a neopakovatelné, se provádí ihned. Zde může prvotní vytěžení a získání základních informací provést službu konající policista. Řádný výslech s poučením pak hlavně pokud o to poškozená osoba požádá, pak provádí osoba stejného pohlaví.

Otázka č. 3)

Jaké dotazy je vhodné zvolit při výslechu oběti trestného činu znásilnění a na základě jakých faktorů se pro takové dotazy dotyčný rozhoduje?

Pokládány dotazy musí být nakonec zodpovězeno všech 7 kriminalistických otázek. Otázky se musí formulovat tak, aby oběť cítila, že je

zájem na odhalení a potrestání pachatele, nikoliv, že se vyslychající „baví“, nebo dává najevo nějaké své emoce. V poslední době jsou v policii školeni specialisté na vyšetřování tohoto druhu trestné činnosti.

S ohledem na správnou právní kvalifikaci, i když je to značně nepříjemné pro oběť, se v rámci řádného výsledku musí položit otázky tak, aby bylo co nejdetailněji popsáno chování pachatele vůči oběti. Proto vyslychají specialisté, aby oběť překonala počáteční stud. Může také případně jednání pachatele znázornit vhodným způsobem, pokud jí slova činí problémy. Nicméně je opravdu zapotřebí doptat se i na ty nejintimnější detaily.

Otázka č. 4)

Specifickým rysem znásilnění je vysoká latence. Myslíte, že lze přispět (eventuelně jak) k jejímu poklesu, nebo jde o tak citlivou problematiku, že její úbytek není reálný?

Určitě tím, že se o této problematice bude hovořit, může přispět k tomu, že se oběti nebudou bát své zážitky ohlásit. Ovšem ani ta nejlepší osvěta nemusí být účinná, pokud veřejnost nevidí výsledky, tedy jaký je poměr mezi počtem znásilnění a objasněnými případy, případně budou tato data doplněna o rozsah uložených trestů. Nedělám si iluze, že výše trestu pachatele odradí, ale i kdyby se tak stalo jen v několika málo případech, mělo to smysl.

Domnívám se, že latence, respektive neoznamování sexuálních trestných činů je také způsobeno tím, co musí oběť absolvovat. Jde o prvotní informace, poté je zapotřebí podrobný a detailní výslech a ve většině případů pak musí oběť ještě vypovídat u soudu. Náš právní systém je v tomto ohledu nešťastně nastaven, kdy sice formálně umožňuje výslech provést jako tzv. neodkladný či neopakovatelný úkon, ale často pak bývá u soudu napadán advokáty a pokud je oběť ztotožněna a dohledatelná, soudy ve většině případů trvají na výslechu i v rámci hlavního líčení. To může být pro řadu obětí frustrující a raději do trestního řízení nejdou.

Oproti tomu existuje poměrně vysoké procento vymyšlených oznámení, z důvodu odhalené nevěry atp. Tyto „nepravé oběti“ pak výrazně snižují

hodnověrnost skutečných obětí, na které soudy i právní zástupci kladou čím dál větší „požadavky“, včetně vypracování znaleckých posudků právě na věrohodnost.

Otázka č. 5)

Jedním z prostředků k dosažení cíle sexuálního nátlaku je zneužití postavení pachatele a z něj vyplývající důvěryhodnosti a vlivu. V jaké profesi k tomuto způsobu páchaní trestného činu dochází nejčastěji?

Tady ani tak nepůjde o konkrétní profesi, tady je hlavním faktorem právě nadřazenost a podřízenost osoby pachatele a oběti. Může to být na pracovišti, např. vedoucí a sekretářka. Pokud jde o trestnou činnost páchanou na dětech, zde se jedná převážně o dětské kolektivy, ať už jde o děti ve třídě, nebo oddechovou a zájmovou činnost. Mezi nejznámější příklady patří vedoucí skautského oddílu, nebo sbormistr dětského (dívčího) pěveckého sboru.

Jde o široké spektrum osob, které mají společného jmenovatele. U dospělých obětí je to skutečnost, že osobu zneužívanou mohou něčím zastrašit nebo jí značně znepříjemnit její osobní či pracovní život. V případě dětské oběti je ve většině případů společným faktorem zneužití důvěry a pocitu bezpečí dítěte.

Otázka č. 6)

Vraždy nejčastěji bývají spáchány pachatelem, který svou oběť znal. Platí toto v podobném měřítku i u sexuálně motivovaných vražd, nebo je tomu vzhledem k jejich specifickému charakteru jinak?

V případech sexuálně motivovaných vražd nebývá pravidlem, že by se oběť a pachatel musela znát. Ve většině případů, kdy dojde v rámci sexuálního deliktu k vraždě, se pachatel snaží oběť „umlčet“, aby nedošlo k jeho odhalení, nebo je to součástí pachatelova uspokojení se.

Otázka č. 7)

Jak se postupuje v případě, kdy vznikne podezření, že je pachatelem jednoho z výše uvedených trestných činů příslušník policie, který je seznámen se způsoby vyšetřování?

V takových případech se bezprostředně věc předává specializovanému orgánu, kterým je Generální inspekce bezpečnostních sborů, ta po vyhodnocení a potvrzení podezření převezme vyšetřování takového případu. Ale i tak se používají standardní vyšetřovací postupy, jen musí tento policejní orgán brát v úvahu možné znalosti pachatele z oboru a je-li podezření, že pachatel by takových znalosti chtěl využít ve svůj prospěch, např. ničením stop či ovlivňováním svědků, je nutno přijmout patřičná opatření k zamezení jeho snah.

Příloha 3

Rozhovor s anonymním respondentem

Otázka č. 1)

Mnoho lidí, a to včetně některých expertů, zastává názor, že oběti si k trestnému činu znásilnění „dopomáhají“ samy svým vyzývacím stylem oblékání či chováním. Můžete na základě svých zkušeností tuto domněnku potvrdit, případně vyvrátit?

Toto tvrzení nemůžu ze své praxe potvrdit. Neseťkal jsem se s tím, že by oběti znásilnění byla žena proto, že byla vyzývací oblečená.

Otázka č. 2)

Znásilnění obvykle představuje pro oběť traumatizující zkušenost, o které nechce hovořit. Během výslechu se proto musí postupovat tak, aby nedošlo k sekundární viktimizaci oběti. Upřednostňuje se v takových případech výslech osobou stejného pohlaví jako je poškozená osoba?

Ano, snaha o takový přístup je. Ne vždy je možné zajistit, aby byla osoba stejného pohlaví zajištěna. Oddělení, kde jsem pracoval, bylo limitováno počtem žen, které by měly dostatečné zkušenosti, jak jednat s oběťmi znásilnění a nemělo to vliv na další prověřování, vyšetřování. Při výjezdech jsem se oběti snažil vysvětlit, že rozumím její situaci, že to pro ni nemusí být lehké odpovídat muži, ale v tu chvíli nelze postupovat jinak, aby bylo možné provést neodkladné úkony k zajištění stop a zjištění důkazů proti osobě, která ji ublížila. V případech, že oběť přišla po delší době, tedy nehrozila ztráta hodnoty důkazů, výslech se odložil např. na druhý den po provedení základních úkonů. Zároveň jsme domlouvali přítomnost soudce, aby výslech nemusel být opakován.

Otázka č. 3)

Jaké dotazy je vhodné zvolit při výslechu oběti trestného činu znásilnění a na základě jakých faktorů se pro takové dotazy dotyčný rozhoduje?

Při pokládání dotazů jsem volil přímé a stručné otázky. Ne dlouhá souvětí. Oběti jsem se snažil vysvětlit, že otázky ji mohou být nepříjemné, ale že bez nich nebude možné postupovat tak, abychom pachatele odhalili. Typ otázek, volba slov byla volena dle mentální vyspělosti a momentálního stavu oběti.

Otázka č. 4)

Specifickým rysem znásilnění je vysoká latence. Myslíte, že lze přispět (eventuelně jak) k jejímu poklesu, nebo jde o tak citlivou problematiku, že její úbytek není reálný?

Je to pouze o vysvětlování a odhodlání oběti, volby vhodných metod přesvědčování. Spousta obětí se stydí, bojí se, že etiketizace ze strany okolí. Nemyslím si, že se to změní. Motivaci k oznámení vidím jedině v přesvědčení, že svým oznámením mohou zabránit dalšímu jednání pachatele, že by ublížili někomu dalšímu.

Otázka č. 5)

Jedním z prostředků k dosažení cíle sexuálního nátlaku je zneužití postavení pachatele a z něj vyplývající důvěryhodnosti a vlivu. V jaké profesi k tomuto způsobu páchaní trestného činu dochází nejčastěji?

To si nedovolím tvrdit, žádná profese nepřevládala.

Otázka č. 6)

Vraždy nejčastěji bývají spáchány pachatelem, který svou oběť znal. Platí toto v podobném měřítku i u sexuálně motivovaných vražd, nebo je tomu vzhledem k jejich specifickému charakteru jinak?

Ve své praxi jsem se neseťkal se sexuálně motivovanou vraždou. Většinu sexuálních trestných činů, které jsem prověřoval, byly spáchané osobou známou oběti. Tak z 95 %.

Otázka č. 7)

Jak se postupuje v případě, kdy vznikne podezření, že je pachatelem jednoho z výše uvedených trestných činů příslušník policie, který je seznámen se způsoby vyšetřování?

Případ spáchaný příslušníkem PČR jsem neřešil. Pokud bych se k takovému dostal, provedl bych neodkladné úkony a informoval GIBS.